A KÍNAI NÉP NEMZETI FELSZABADÍTÓ HÁBORÚJA 1937—1949

Rázsó Gyula

Húsz évvel ezelőtt, 1937. július 7-én jelentéktelennek látszó összecsapás zajlott le a loukocsiaoi (Peking közelében) Marco Polo-hídnál. Egy erőszakos felderítést végző japán egység megtámadta a hidat őrző kínai katonákat, akik ellenálltak. A japán kormány azonnal felhasználta az alkalmat és megindította a támadást Kína ellen.[1]

Mielőtt a háború eseményeinek a vizsgálatára rátérnénk, szükséges, hogy néhány szóval vázoljuk a háború politikai előtörténetét, különös tekintettel a bonyolult kínai belpolitikai viszonyokra.

Kínában a 20. század első éveitől kezdve forradalmi helyzet volt. A kínai nép számára a kettős elnyomás — a külső imperialista hatalmak, valamint a belső feudális erők — már elviselhetetlenné vált, a kínai társadalom minden osztálya — a külfölddel szövetkezett komprádor-nagyburzsoázia és a nagybirtokos osztály kivételével forradalmi változást követelt. 1911-ben polgári demokratikus forradalom söpört végig Kínán, amely megbuktatta az 1644 óta uralkodó mandzsu Csing dinasztiát és eltörölte a császárságot. A Szun Jat-szen[2] vezette polgári forradalmi párt, a Kuomintang[3] megkísérelte, hogy a feudális Kínát modern polgári demokratikus köztársasággá alakítsa át, a forradalom azonban a belső reakciós erők és a Kínát félgyarmati helyzetben tartó imperialista nagy-

[1] A kínaiak csak 1941. december 9-én, két nappal a Pearl-Harbour-i japán támadás után, üzenték meg a hadat.

[2] Szun Jat-szen (1866—1925.) a kínai polgári demokratikus forradalom vezetője a Kuomintang megalapítója. Hosszú időt töltött külföldön, közvetlenül az 1911-es forradalom kitörése előtt érkezett vissza Kínába. 1911-ben ideiglenesen elnök, majd később a kantoni demokratikus ellenkormány vezetője. A modern kínai történelem egyik legnagyobb alakja.

[3] A Kuomintang 1912-ben alakult polgári forradalmi szövetség, mely a nemzeti burzsoázia és az értelmiség haladó gondolkodású erőit sorakoztatta maga mögé. 1927-től, uralomrajutásától kezdve elszakad a tömegektől és Csang Kai-sek diktatúrájának puszta eszközévé süllyed. A baloldali Kuomintang egyes csoportjai azonban ma is szerepet játszanak a népi Kína kormányzásában.

hatalmak ellenállása miatt még a legégetőbb kérdéseket sem tudta megoldani (földreform). Az Októberi Szocialista Forradalom hatása azonban csakhamar Kínában is érvényesült, Szun Jat-szen a Szovjetunió felé fordult és szovjet támogatással vezette tovább forradalmi mozgalmát. A Szovjetunió anyagi segítséggel, valamint gazdasági, politikai és katonai tanácsadókkal támogatta a délkínai (Kanton) demokratikus kormányt, a legjelentősebb katonai tanácsadó Blücher (Galen) tábornok volt, aki megalapította a híres whampoai katonai akadémiát, Kína első modern katonai tanintézetét. Amíg Dél-Kína jelentős részén egy demokratikus, polgári állam volt kialakulóban, addig Kína többi részében különböző katonai klikkek az ún. hadvezérek küzdöttek a hatalomért. Közöttük a japánbarát Anfu- és az angol-amerikai érdekeltségű Csili-klikk voltak a legnevezetesebbek. 1922-ben a Csili-párti Vu Pei-fu kerítette a kezébe Pekinget, Szun Jat-szen az ő támogatását szerette volna megnyerni Kína egyesítéséhez és ezért 1925-ben Pekingbe utazott. Ekkor már súlyos beteg volt és néhány hónapos pekingi tartózkodás után meghalt. Halála után pártja, a Kuomintang elvesztette forradalmi jellegét. A pártba, mely eredetileg a nemzeti burzsoázia haladó, imperialistaellenes elemeiből tevődött össze, egyre nagyobb számban hatoltak be a komprádor-burzsoázia és a földbirtokos osztályok képviselői is. A párt jobbratolódását az is előidézte, hogy 1921-ben megalakult a Kínai Kommunista Párt,[4] ennek feltűnése a Kuomintang jobboldali elemeit félelemmel és gyűlölettel töltötte el. Egyelőre még a kommunistákkal szövetségben megindították a híres északi hadjáratot (1925), mely döntő győzelemmel végződött az északi militaristák csapatai felett. A siker hatására a Kommunista Párt vezette demokratikus forradalmi mozgalom hatalmas méretekben bontakozott ki; a tömegek reformokat, demokratikus szabadságjogokat földreformot követeltek. A kommunistáknak sikerül megnyerniök a parasztság és a burzsoázia egyes rétegeinek a támogatását is. A Kuomintang élén ekkor hosszas belső küzdelem után Csang Kaj-sek tábornok állott, aki Kína legnagyobb ellenségének a kommunizmust tartotta. A Kuomintang jobboldali elemeinek a támogatásával váratlanul lecsapott eddigi szövetségeseire, a kommunistákra (1927). Ezután hosszú és változatos küzdelem indult meg, de Csang Kaj-seknek hatalmas túlerő birtokában sem sikerült legyőznie a kommunistákat.

A polgárháború évei teremtették meg Kína forradalmi hadseregét, a Vörös Hadsereget, mely a Kínai Kommunista Párt vezetésével kiharcolta a végső győzelmet mind Japán mind a Kuomintang felett. A Vörös Hadsereg magva azokból az egységekből tevődött össze, amelyek

[4] A Kínai Kommunista Párt az 1921-es sanghai kongresszuson alakult meg különböző marxista körökből Li Ta-csao, Cseng Te-hsziu, stb. vezetésével. Mint a munkásosztály forradalmi pártja végig következetesen a marxizmus-leninizmus alapján állott.

Nancsangban[5] (Dél-Kína) Csu Te, Je Ting és Ho Lung vezetésével felkeltek a Kuomintang ellen, 1929—30-ban Dél-Kínában foglalt el jelentős területeket a Vörös Hadsereg, melynek létszámát később — 1934-ben már 350 000-re becsültek.[6] A Kuomintang egységesíteni akarta Kínát, meg akarta semmisíteni a Vörös Hadsereget. Ezért — ugyanakkor, amikor gyenge tiltakozáson kívül — semmit sem tett a japán agresszió megfékezésére 1930—1934 között öt „megsemmisítő" támadást intézett a felszabadított területek ellen. Négy támadás sikeres visszaverése után az ötödik támadás 1933—34-ben részben a túlerő, részben a kommunisták által elkövetett hibák miatt sikerült és „ennek következtében a Shenszi-Kanszu határterület kivételével valamennyi forradalmi támaszpont elveszett, a Vörös Hadsereg létszáma 300 000-ről néhány tízezerre csökkent, a Kommunista Párt tagjainak a száma 300 000-ről néhány tízezerre csökkent, a Kuomintang körzetekben működő pártszervezeteket pedig majdnem teljesen szétzúzták. Egyszóval súlyos történelmi megtorlás következett."[7]

A Vörös Hadsereg az 1934. októberében megkezdett „Hosszú meneteléssel" ragyogó katonai teljesítményt hajtott végre. Hatalmas ember- és hadianyagveszteségek árán áttörte az ostromgyűrűt és több mint egy évig tartó kemény harcok után Észak-Shenszi kopár dombjain hozott létre új támaszpontot. Azért választotta ezt a helyet, mert ez viszonylag közel feküdt az Észak-Kínát 1931 óta elárasztó japánok támaszpontjaihoz.

A Kommunista Párt Japánt tartotta Kína legnagyobb ellenségének és ezért sürgette az egységfront megteremtését. Tudta, hogy csak Kína egész erejének latbavetésével lehet a japánokat megállítani és ezért 1936-ban állandóan sürgette a Kuomintangot vessen véget a polgárháborúnak és minden erőt sorakoztasson fel a japánok ellen. Egész Kínában olyan nagy volt a japánok elleni felháborodás, hogy Csang Kaj-sek csapatainak egy része (Csang Hszü-lian marsall mandzsuriai csapatai, akik éppen a kommunisták szemmeltartásával voltak megbízva.) fellázadt és elfogta magát Csang Kaj-seket.[8] Csang ekkor csak a kommunisták közbelépésére menekült meg. Arra kényszerült, hogy most már minden erejével harcoljon a japánok ellen. A japánok látták, hogy az egységes Kína milyen hatalmas erőt jelent és ezért az első adandó alkalommal támadtak, amikor úgy gondolták, hogy Kína még nem elég erős.

Nézzük meg röviden Japán helyzetét is. Japán a 19. század második felében átvette az európai technika és civilizáció vívmányait, de merev

[5] Nancsangban 1927. augusztus 1-én 30.000 főnyi katonai alakulat kelt fel, de négy nap mulva a város elhagyására kényszerült. Legnagyobb részük eljutott a Csingkangsan hegységbe (a délkínai felszabadított területek központjába), ahol egyesültek Mao Ce-tung csapataival.

[6] Pringle—Rajchman: China struggles for unity. London, 1936.

[7] Mao Ce-tung Válogatott művei. 1. köt. Bp. 1952. 359. p.

[8] Ez volt 1936. decemberi híres sziani incidens.

feudális államberendezésén csak keveset változtatott. Japánt számos belső nehézsége — túlnépesedés — és uralkodó osztályának világhódító tervei az agresszív politika útjára vitték, a hírhedt Tanaka-memorandumban pl. egész Kelet-Ázsiát japán érdekterületnek nyilvánították. A legnagyobb ellenségüknek a Szovjetuniót tekintették, de túlságosan kockázatosnak találták a megtámadását és ezért inkább a gyengébbnek tartott Kína felé kezdtek el terjeszkedni. 1931-ben váratlanul megszállták Mandzsuriát, majd a következő években a többi északkeleti tartományt (Chahar, Jehol, Hopei). 1937-ben úgy ítélték meg a helyzetet, hogy ekkor még könnyűszerrel leigázhatják Kínát és ezért támadásba lendültek.

A japán hadsereg kiképzési, taktikai és technikai téren a háború első időszakában magasan a kínai hadsereg felett állt. A hadsereg erejét fokozatosan növelniük kellett, mivel Kína megszállása egyre nagyobb tömegeket vett igénybe. 1931-ben a Kína ellen bevetett Japán csapatok létszáma még csak 380 000 fő, 1937 után a megszálló csapatok létszáma a következő volt:

1937. 832 000
1938. 976 000
1939. 1 120 000
1940. 1 120 000
1941. 1 168 000
1942. 1 360 000
1943. 1 840 000
1944. 1 856 000
1945. 1 516 000

és a fegyverletételnél 1 313 240 fő.[9]

A japánok ezenkívül még a kínai bábkormányok csapatait is felhasználták, ezek harcértéke azonban jelentéktelen volt és csak megszállásra lehetett őket használni.

A japán hadsereg főereje a gyalogság volt, a gyalogoshadosztály létszáma kb. 20 000 fő. Erős tüzérségük és jelentős számú lovasságuk is volt. Ezenkívül többezer harckocsival és a háború végére kb. 1500—2000 repülővel is rendelkeztek.[10]

A japán hadsereg fölénye a kínaiaknál szemben jobb fegyverzetében és kiképzésében, valamint az alsó parancsnokok harci tapasztalataiban és rátermettségében gyökerezett.

[9] China Handbook. 1950. (a továbbiakban Ch. H.) Washington, 1955. 180. p. (korábbi kiadása: 1948.) Kuomintang Kína hivatalos évkönyve. Adatai megbízhatatlanok, gyakran a két kiadás adatai sem egyeznek.

[10] Hadtörténelem. Jegyzet a Zrínyi Katonai Akadémia számára. 3. köt. Bp. 1955. 164. p.

A kínai hadsereg

A kínai hadsereg már nem mutat ilyen egységes képet. A japánokkal szemben álló csapatok három különféle elemből tevődtek össze:

1. *Tartományi csapatok.* Ezek harcérték, kiképzés és fegyverzet szerint a leggyengébbek voltak. Számuk kb. 1 000 000-ra volt tehető. Eleinte nem vették be őket közvetlenül a japánok ellen, csak később, amikor a legjobb Kuomintang erőket a kommunisták elleni harcra tartogatták.

2. *Központi kormány-hadsereg.* Ezek kiképzés, felszerelés és ellátás terén lényegesen jobb helyzetben voltak, de a japán hadsereget ezek sem érték el. Kiképzésük először orosz, majd német[11] segítséggel történt. Csang hatalomrajutása után nagy gondot fordított a hadsereg fejlesztésére. 1936. márciusában bevezette az általános hadkötelezettséget, melynek értelmében minden 18—45 év közötti kínai férfi katonai szolgálatra kötelezhető. A sorozás azonban embertelen és korrupt módszerekkel folyt — a módosabbaknak alkalmuk nyílt a szolgálat kijátszására. Maga a kiképzés is embertelen volt, a parancsnokok, akiknek a kormány rendszeres összeget fizetett a katonák ellátásáért, ezt legnagyobbrészt elsikkasztották, a katonákat éheztették. Volt olyan ezred például, melyből a kiképzés után csak 2—300 ember maradt életben. A kiképzésnél — kivéve néhány Indiában kiképzett egységet — a főgond nem arra irányult, hogy a katonákat megtanítsák a legmodernebb harceszközökkel való bánásmódra, hanem arra, hogy jobban féljenek tisztjeiktől, mint az ellenségtől. Ez a minden emberi érzéséből kivetkőztetett, éhező és elnyomorított hadsereg természetesen nem felelt meg a céljának. Mivel maga is éhezett, a lakosságtól igyekezett magának élelmiszereket szerezni, és ezzel teljesen elhidegítette magától a parasztságot. A katonák katonai tudása és fizikai erőnléte sem volt olyan, hogy képesek lettek volna a jól felszerelt és kiképzett japán csapatok elleni eredményes harcra. Ezért a különben gyakran példás hősiességgel harcoló kínai csapatok óriási veszteségeket szenvedtek. A vérveszteségeknél is nagyobb volt a szökések száma.

1938-ban kb. 4 000 000 fő volt a kínai hadsereg létszáma. Az évi kiegészítés ugyancsak kb. 4 000 000 főre volt tehető, az évi veszteség kb. 1 000 000 volt.[12] Mégis az 1945-ös kínai hadsereg létszáma ugyanannyi maradt, mint 1938-ban. Csaknem 10 000 000 kínai katona „tűnt el" a háború alatt. Ezek legnagyobb része hazament, más részük a japánok ellen tényleg harcoló 8. hadseregbe állt.

A Kuomintang-hadsereg szervezete a következő volt: A hadsereg leg-

[11] A német katonai misszió — vezetője von Seeckt tábornok — 1928—1938-ig működött Kínában.

[12] White—Jakoby: Kínában reng a föld. Bp. 1949. 172. p. Ch. H. 1950. ezzel szemben az összes kínai veszteséget 3,211.419 főre becsüli.

főbb teljhatalmú irányítója Csang Kaj-sek generalisszimusz volt. Mellette Ho Jing-csin, majd később Csen Cseng, a vezérkar főnöke játszotta a legnagyobb szerepet. A kínai vezérkarnak 1944-től 6 osztálya volt.[13]

1. Személyügy,
2. hírszerző,
3. hadműveleti,
4. hadtáp,
5. kiképző,
6. technikai.

Az egyes fegyvernemeknek nem volt önálló magasabb parancsnokságuk. Magát Kínát több, mint húsz katonai körzetre osztották. Az egyes körzetek parancsnokai teljhatalommal rendelkeztek. Ezért a körzetek közötti együttműködés általában gyenge volt.

A kínai hadsereg szervezetileg a hármas tagoltságon épül fel. (Japán minta.) 3 század = 1 zászlóalj, 3 zászlóalj = 1 ezred, 3 ezred = 1 hadosztály (névleg 9529 ember, általában azonban csak 6—7000 és 1944-ben már olyan hadosztályok is vannak, amelyek csak 1—2000 emberből állanak). Hadtest nincs. 3 hadosztály alkotott egy hadsereget, 3 hadsereg — 1 hadseregcsoportot. Egy katonai körzet védelmét általában 3 hadseregcsoport látta el.[14]

Kína ebben az időben kb. 4 000 000 katonát tartott fegyverben, ezek közül mintegy 3 000 000 (246 hadosztály és 44 önálló brigád) első vonalbeli alakulat, mintegy 1 000 000 pedig hátországi egység. Komoly harcértéket azonban — a 8. hadsereg katonáin kívül — csak Csang Kaj-sek kb. 30 hadosztálynyi válogatott egységei jelentettek.[15]

Gyenge volt a hadsereg felszerelése is. Egy kínai hadosztály a következőképp volt felfegyverezve: Papiron 324 nehéz- és könnyűgéppuska (a valóságban csak kb. 200), 18—30 nehéz aknavető. Egyéb támogató tűzfegyverekkel nem rendelkezett. Tüzérséget 1942-ig (Sanghait kivéve) nemigen alkalmaztak Kínában. Csekélyszámú régi 8 cm-es ágyúikat végszükség esetére tartogatták.

Némi javulás 1941 után következett be. Ekkor röviddel az amerikai—japán háború kitörését megelőzően tárgyalásokat folytattak a kínai hadsereg kiképzéséről és felszereléséről. Az első terv szerint 1942-ben kb. 50 000 000 dollár értékű hitelt nyújtottak Kínának (600 tábori tarackot, 144 75 mm-es motorizált ágyút, 300 könnyű harckocsit és 1000 jeepet szállított Kínának).[16] Később ez az összeg rohamosan nőtt, 1945-re már az eredetinek több, mint tízszerese volt. A szállítás rendkívüli nehézségekbe

[13] Ch. H. 1950. 184. p.
[14] Romanus—Sunderland: Stilwell's mission in China. (U. S. Army in the World War II.) Washington, 1953. 34. p.
[15] u. o. 36. p.
[16] u. o. 37. p.

ütközött. A japánok ekkor már birtokukban tartották az összes kínai kikötőt, majd 1942-ben Burma elfoglalása után az egyetlen szárazföldi utat is elvágták. Egyetlen út maradt: a légi közlekedés Indiából. Ezt 1944-re olyan jól megszervezték az amerikaiak, hogy havonta több, mint 20 000 tonnát tudtak szállítani.[17] 1945. februárjára ismét megnyílt a burmai út és hatalmas mennyiségben özönlött be a hadianyag, amelyet azonban már nem vetettek be a japánok ellen, hanem tartogatták a kommunizmussal való „leszámolásra".

Az amerikaiak megkísérelték a kínai hadsereg újjászervezését is. Állandó katonai tanácsadó bizottságot létesítettek Kínában (AMMISCA), melynek élén a tehetséges és jószándékú Stilwell[18] tábornok állott. Feladata a kínai hadsereg újjászervezése volt. Három nagyobb kiképző tábort létesített. Ezekben sikerült is kb. 30 hadosztály kínai katonát kiképeznie. Ezeket a csapatokat azonban csak a második burmai hadjáratban vetették be (1944—45), ekkor is Stilwell erélyes közbelépésére, egyébként nemigen harcoltak a japánok ellen.[19] Csang Kaj-sek ugyanis ezeket az egységeket is a Vörös Hadsereg elleni harcra tartalékolta.

A Kuomintang-hadsereg megreformálása az amerikaiaknak sem sikerült. Meg tudták ugyan tanítani a katonákat a fegyverek kezelésére, de a katonák, akik nem látták a háború értelmét, nem szívesen harcoltak. A tisztikar pedig, különösen a felső vezetés rendkívül gyenge volt. A kínai hadsereget kitűnően jellemzi Stilwell egy jelentése: „A kínaiak alapvető katonái hibákat követtek el. Elhanyagolták a stratégia és taktika alapvető követelményeit, helytelenül használták a támogató fegyvereket, elhanyagolták a hírszerzést, nem tudtak helyes parancsnoki és vezérkari viszonyokat teremteni, nem tudtak összeköttetést létrehozni és nem tartották a járműveket és a fegyvereket működőképes állapotban."[20] Stilwell a Kuomintang-hadsereg egyedüli értékének a parasztkatona szívósságát és önfeláldozó hazaszeretetét tekintette. Értékelésével — azt hiszem — mi is teljesen egyetérthetünk.

3. *A kínai népi erők.* (Vörös Hadsereg, 8. hadsereg.)

A 8. hadsereg[21] újtípusú, forradalmi hadsereg volt, gyökeresen kü-

[17] White—Jacoby: i. m. 201. p.

[18] Stilwell, Joseph W. (1883—1946.) amerikai tábornok. Hosszú időt töltött Kínában — 1932—33-ban katonai attasé. 1942-től a Kína—Burma hadszintér parancsnoka, és Csang Kai-sek katonai tanácsadója. Kitűnő katona és meggyőződéses demokrata, többször fellépett a kínai kommunisták érdekében is. 1944 őszén Csang Kai-sek kívánságára visszahívták.

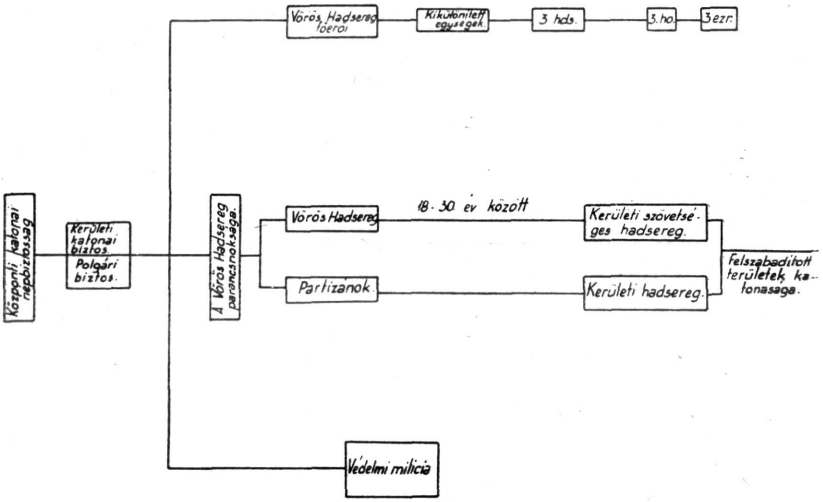
[19] Jellemző a Ch. H. 1937—1945. egy elszólása (301. p.), ahol arról ír, hogy az 1945. évi tavaszi hunani harcokban az Új 6. hadsereg (az egyik legjobb Kuomintang alakulat) csak megmutatta magát, de nem vett részt a harcokban, pedig válságos volt a helyzet.

[20] Romanus—Sunderland: i. m. 6. p.

[21] Így fogjuk nevezni az egyszerűség kedvéért a Vörös Hadsereget a japán háborúk idején, mivel ez volt akkor az általánosan ismert neve és fogalmába beletartoztak az összes kommunista és egyéb népi csapatok is.

lönbözött mind a japán, mind a Kuomintang-hadseregtől. Katonái önkéntesek voltak, nem kényszerből állottak a zászló alá, a nép érdekeit védték, ezért a lakosság messzemenően támogatta őket. A katonák magukévá tették a kínai nép és a Kommunista Párt célkitűzéseit, tudatosan és nem kényszerből harcoltak. Kiképzésük, harci szellemük kitűnő volt (a jenani [a Központi Felszabadított Terület[22] székhelye Shenszibenl katonai akadémia a legjobb kínai katonai kiképző intézet volt és a háború alatt több mint negyvenezer japánellenes tisztet képzett ki). A katonák ellátása is jobb mint a Kuomintangnál. Nem rendelkeztek ugyan sok anyagi segélyforrással, de ezeket viszont helyesen osztották szét és ezenfelül a lakosság anyagilag is igyekezet támogatni a 8. hadsereg katonáit.

A népi erők szervezeti felosztása a következő volt:[23]

1. sz. ábra.

Ez a felosztás lényegében 1947-ig, a nagy átszervezésig megmaradt. Amint látjuk a népi erőknél is érvényesült a hármas tagoltság. (3 ezred = 1 hadosztály, 3 hadosztály = 1 hadsereg) és maguk a népi erők is három elemből tevődtek össze:

[22] Felszabadított területeknek nevezték a Vörös Hadsereg által a japánok, ill. a Koumintang megszállás alól felszabadított vidékeket. Ld. később.

[23] Contemporary Mandchuria. 1937. 84. p.

1. reguláris hadsereg (8. hads., Új 4. hads.),
2. a felszabadított területek szövetséges hadseregei,
3. helyi milícia.

Közöttük természetesen minőségi és fegyverzeti különbségek álltak fenn. A 8. és az Új 4. hadsereg a háború legkitűnőbb alakulata, de értékes támogatást jelentettek, különösen a partizánhadműveletek során, a helyi milícia katonái is.

A hadsereg főhadiszállása Jenanban volt, itt dolgozott a Csu Te vezetése alatt működő vezérkar. Az összeköttetést a szétszórtan elhelyezett egységek között rádió segítségével oldották meg. A Vörös Hadsereg két nagyobb hadseregből állott (nem számítva a Kanton térségében működő délkínai partizán alakulatokat). Északon a 8. hadsereg, mely 1937-ben 45 000 emberből és 3 hadosztályból állt, később 1945-re már 910 000 főre nőtt a létszáma,[24] de szervezési keretei egész 1947-ig megmaradtak. 1938-ban a Jangce mentén sokkal nehezebb körülmények között megalakult az Új 4. hadsereg. Ez eleinte 12 000 emberből állott, de 1941-re már elérte a 100 000 főt. Ekkor a Kuomintang a szövetségi viszonyt semmibe véve feloszlatta az új 4. hadsereget, amely azonban rövidesen újjáalakult.

A Vörös Hadsereg nagyobb csapatösszevonásokat ritkán hajtott végre (legnagyobb állandó csapatösszevonásuk — kb. 45—50 000 főnyi válogatott hadsereg — a Shenszi—Ningszia—Kianszu határterületet és Jenan fővárost védte a Kuomintang fenyegetéssel szemben. Hu Csung-nan tábornok 1939-től 200 000 főnyi válogatott Kuomintang-hadsereg élén blokád alatt tartotta a kommunista fővárost). Ezen a kényszerű erőcsoportosításon kívül a felszabadító háború ideje alatt más nagyobb egységeket nem találunk. A 8. és az Új 4. hadsereg alakulatai leginkább századerejű csoportokban mélyen az ellenség hátában tevékenykedtek. E nagyfokú széttagoltság ellenére adott esetekben, pl. Phingszinkán, „a száz ezred csatája" stb. mindig sikerült az erők kellő együttműködését a lehetőség szerint megszervezni. „A parancsnokságok gúla módjára alkörzetekre és körzetekre tagozódtak, az utóbbiak pedig a három eredeti hadosztály főhadiszállásnak tartoztak felelősséggel... Akárhány csoportot, akár 15—20 000 embert gyorsan lehetett összpontosítani egy-egy támadásra és utána újból gyorsan feloszlatták és kiinduló helyükre küldték vissza őket."[25] („Húzóháló taktika.")

A 8. hadsereg ellátása és felszerelése állandó nehézségekbe ütközött. 1937-ben a Kuomintang vállalta a 8. hadsereg felszerelését és zsoldját. A zsoldot rendszeresen megküldték, de fegyvert nem voltak hajlandók adni. Csak 1944-ben, Stilwell tábornok erélyes fellépésére kényszerültek

[24] Chu Tei (Csu Te): On the battlefields of the Liberated Areas. Peking, 1952. 20. p.

[25] White—Jacoby: i. m. 261. p.

néhány kisebb szállítmány átengedésére. Így a 8. hadsereg teljesen „önellátásra" rendezkedett be. Nehézfegyverei szinte egyáltalán nem voltak, repülőgépe, páncélosa nem volt, tüzérsége is csak zsákmányolt fegyverekből állt. A fegyverzet ilyen szűkös volta természetesen befolyásolta a 8. hadsereg taktikáját is. Csak akkor bocsátkoztak összecsapásokba — feltéve, ha nem volt elkerülhetetlen —, ha a kilátásban levő fegyver- és felszerelés-zsákmány felülmúlta a veszteségeket.

A 8. hadsereg hadművészetét több tényező befolyásolta. Mao Ce-tung: Az elhúzódó háború című munkájában rámutat a kommunista hadvezetés legfőbb sajátosságaira. A háború egyik kritériuma mindenekelőtt az, hogy Kína hatalmas, de gyenge ország, s Japán jól felkészült, pillanatnyilag erős, de tartalékok szempontjából gyengén áll. Ezért a háború három szakaszra oszlik:

1. Az ellenség támad, Kína védekezik (1937 július 7-től 1938 október 25-ig).

2. 1938—1945 az erők lassú kiegyenlítésének szakasza.

3. A kínai ellentámadás (ez a japán hadsereg váratlan összeomlása miatt nem jött létre).

A háború első és második szakaszában tehát Kína védekezni kényszerül a japán támadók ellen. Ez a védelem azonban nem lehet merev, álló védelem, mert így a hadsereg a jobban felszerelt japán csapatoknak nem tud sikeresen ellenállni. A 8. hadsereg más taktikát választ. Felhasználja azt a tényt, hogy a japánok Kína hatalmas területeit nem tudják megszállni, ezért kisebb egységekben átszivárognak a japán vonalakon és az ellenség hátában új frontokat, „felszabadított területeket" hoznak létre.

Eleinte 1937—38-ban, míg a Kuomintang és a kommunisták között jó volt a viszony, a partizánok elsősorban a reguláris kínai csapatok támogatását tekintették fő céljuknak.[26] Ez az együttműködés több esetben komoly győzelmet eredményezett (Taiercsuang, Hszinkau). Később, amikor a Kuomintang-hadseregek az ellenség sorozatos csapásai alatt összeomlottak, a harctevékenység zöme a partizánkörzetekre tevődött át. 1944-re az összes japán csapatok 64%-a, a bábkormányok kínai katonaságának pedig 95%-a a felszabadított területek ellen harcolt.[27] A 8. és az Új 4. hadsereg katonáinak hősiessége így mentette meg Kínát a japán leigázástól, kifárasztotta és megtörte a japánokat, arra kényszerítette őket, hogy megváltoztassák hadműveleti terveiket. A terjeszkedés megállt, a japánok csak kisebb, helyi jelentőségű támadásokat tudtak végrehajtani, mert erőik legnagyobb részét a felszabadított területek tartották lekötve. Veszteségeik a partizánok elleni harcban elérték az 1 360 000 főt.

[26] Mao Ce-tung: i. m. 2. köt. 161. pp.
[27] Csu Te: i. m. 25. p.

A Vörös Hadsereg harceljárása a gyorsaság, a meglepetés kihasználásán alapult. A lakosság állandóan tájékoztatta az ellenség helyzetéről, erejéről, úgy, hogy a japánok a legritkább esetben tudták a partizánokat meglepni. A partizántaktika rendkívül rugalmas volt. Szabályzatukban 4 pontban foglalták össze a harc alapvető sajátosságait:

„Ellenségünk támad — mi visszavonulunk, ellenségünk megállt — mi nyugtalanítjuk, ellenségünk kimerült — mi megverjük, ellenségünk visszavonul — mi üldözzük."[28]

A helyi miliciák hadserege, ha szervezet, kiképzés és felszerelés szempontjából nem is vehette fel a versenyt a Vörös Hadsereg reguláris alakulataival, mégis hatásosan és hősiesen harcolt saját földjük védelmében. Ezek az egységek teljesen helyi jellegűek voltak, vezetőiket is maguk választották. Kitűnően ismerték a vidéket és ezért is nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak a japánok elleni harcban. 1941 után megtanulták az aknák készítését, melyek felhasználásával nagyon szép eredményeket értek el.

Felszabadított területek

A 8. hadsereg stratégiájának sikereit mutatják a felszabadított körzetek is. Ezek elsősorban Észak- és Kelet-Kína japánmegszállta vidéken terültek el, jóval a japán vonalak mögött. Míg nagyságuk 1937-ben csak 30 000 km² volt, ahol 1 500 000 lakos élt, addig 1945 júliusára már lakosságuk több mint 95 000 000-ra nőtt. A legfontosabb felszabadított területek a következők: Shanszi—Csahar—Hopei, Santung, Shenszi—Ningszia—Kiangszu. Ezeken a területeken a felszabadító csapatok új demokratikus államrendszert teremtettek. Önkormányzatot hoztak létre, amelyben részt vett mindenki, aki harcolni akart a japánok ellen. A helyi törvényhozás szerveiben a kommunisták csak egyharmad részt kaptak, de ennek ellenére itt is vezetőszerepet játszottak. Végrehajtották a földreformot, megreformálták az adózást és gazdaságilag is segítették a felszabadított területek lakosságát. Természetes, hogy ezeknek a területeknek a népe hűségesen kitartott a Kommunista Párt mellett, ellátta emberanyaggal a hadsereget. A kommunista politika helyességét mutatja az a tény is, hogy később, a polgárháború idején a felszabadított területek lakossága a Kuomintang megszállás idején is hű maradt a Kommunista Párthoz és végeredményben éppen az ő hűségük és kitartásuk döntötte el a polgárháború sorsát.

[28] Mao Ce-tung: i. m. 1. köt. 389—390. p.

A HÁBORÚ LEFOLYÁSA

A háború első szakasza 1937—1938

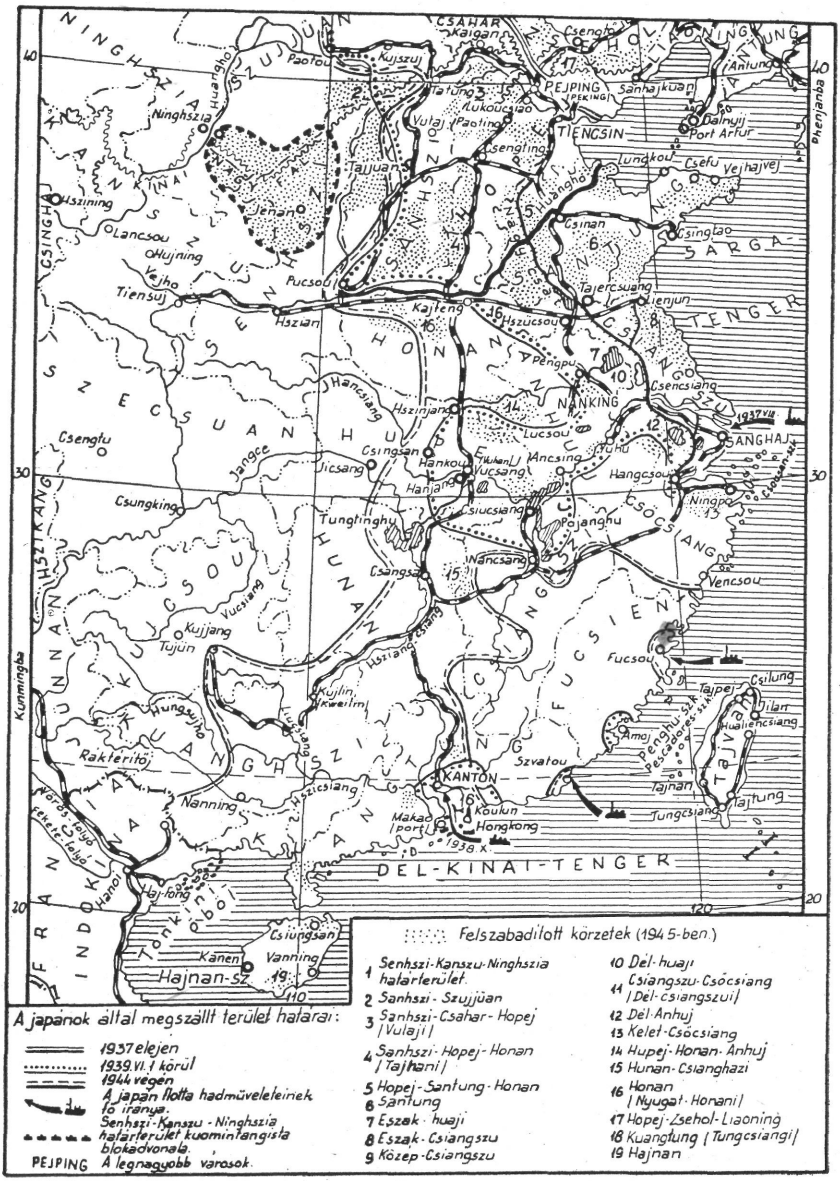
Az első szakaszt minden területen a japán fölény jellemezte. A japánok Kínában szinte tetszés szerint vonultak előre és foglaltak el óriási területeket. Haditervük nem nagyon volt, arra számítottak, hogy a korrupt és gyenge Kuomintang-rendszer rövidesen összeomlik csapásaik alatt és Kína hatalmas ember- és nyersanyagkészletével a kezükbe kerül.[29] Teljesen tervszerűtlenül indult a harcba a Kuomintang is. Az kétségtelen, hogy vezetőinek nagy része — Csang Kai-sekkel az élén — harcolni akart Kína területi és politikai integritásáért, de ezt a harcot nem tudták vezetni, nem tudták kihasználni a rendelkezésükre álló óriási ember- és nyersanyagtartalékot, nem tudták a nemzet erőit összefogni. Ennek egyik alapvető oka az volt, hogy a Kommunista Pártot, amellyel ideiglenesen kényszerű szövetségre léptek, veszélyesebb ellenségnek tartották még a japánoknál is. Csapataikat, hadianyagkészleteiket állandó készenlétben tartották a 8. hadsereg ellen. Ez a tendencia főként a háború második szakaszában nyilvánvaló, de nyomait már az első szakaszban is megtaláljuk.

A japánok támadásaikat két fronton indították el. Az egyik Észak-Kínában a Peking vidékét megszállva tartó 29. kínai hadsereg ellen irányult. Ezen a területen a japánok gyorsan tért nyernek és rövidesen elfoglalják Pekinget és Tiencsint (1937 augusztus).

A döntő összecsapás Sanghai térségében játszódott le.[30] Augusztus 13-án kb. 10 000 japán tengerész gyalogság szállt partra. Számuk a kínaiak egyre erősödő ellenállása következtében augusztus végére már 4—5 hadosztályra, kb. 100 000 főre nőtt, majd a harc döntő szakaszában, októberben elérte a 200 000 főt. Velük szemben a 19. kínai hadsereg, a legjobb kínai alakulat állt, kb. 200—250 000 emberrel. A harcok folyamán a kínaiak is hatalmas erőket összpontosítottak erre a térségre. A japánok fel akarták használni az alkalmat és meg akarták semmisíteni a kínai hadsereg itteni erőit. (Ezeket a csapatokat a németek képezték ki és az egész kínai hadsereg legjobb erőit jelentették.) Csang Kai-sek választ előtt állott. Lehetősége nyílt arra, hogy csapatai feladják Sanghait és sértetlenül Kína belsejébe vonuljanak vissza. Csang azonban presztizs okokból, Sanghai vidékén vette fel a döntő harcot.

[29] A japánok téves helyzetmegítélésére jellemző, hogy Schenke német haditudósítót közvetlenül Sanghai elfoglalása után már azzal fogadják, hogy „későn jött, ha háborút akar látni". Schenke: A sárgák háborúja. Bp. 1942. 32. p.

[30] Szárazajtai Incze: Háborúk a nagy háború után. 2. köt. Bp. 250. pp. és Schenke: i. m. 25. pp.

Készült a Nagy szovjet enciklopédia 21. kötete alapján

1. sz. vázlat. A kínai—japán háború 1937—1945.

Ez stratégiailag hibás elgondolás volt, mivel lehetővé tette a japánoknak hogy Kína legjobb alakulatait megsemmisíthessék. A kínaiak szívósan védekeztek, merev védelmük és arcban végrehajtott ellentámadásaik következtében azonban rettenetes vérveszteséget szenvedtek. Különösen kitüntette magát a 88. kínai hadosztály egy zászlóalja, amely később a város feladása után négy napig fedezte a kínai csapatok visszavonulását. A döntés október 26-án következett be, amikor a japánok egy, a kínaiaktól egyáltalán nem védett területen partraszállást hajtottak végre és átkorlással fenyegették az egész kínai hadsereget. A kínai ellenállás összeroppant. Ezután a japánok szinte tetszés szerint törtek előre. 1937 decemberében elesett Nanking, a kínai főváros is. Erre a frontra csoportosították a japánok legjobb erőiket, kb. 250—300 000 emzükbe került. Az északi hadsereg, amelyet a híres Feng Jü-szián táborsőbb, 1939 januárjában a még nyugatabbra fekvő Csungkingba költözött.

1937 végén a japánok egyéb sikereket is értek el. Decemberben a fontos Santung tartomány árulás miatt szinte puskalövés nélkül a kezükbe került. Az északi hadsereg, amelyet a híres Feng Jü-szián tábornok vezetett, semmit sem tudott a japánok ellen tenni.

Úgy látszott, hogy a japán hódítást semmi sem tudja megakadályozni. Hatalmas veszteségek (kb. 200 000 fő) árán Japán óriási területnek jutott birtokába. 1937 végén három fronton folytak a hadműveletek. Északon Szüjjuan és Shanszi tartomány déli részén, a peking—hankaui vasútvonal mentén, középen Nanking térségébe, délen pedig Kantontól délre, a várost egyelőre még nem sikerült elfoglalniok. A japánok terve 1938-ra a három arcvonal egyesítése és Kína térdrekényszerítése volt. E célból meg akarták semmisíteni a Li Csung-jen és Pai Csung-si vezetése alatt harcoló kínai főerőket, akik az északi és a középső japán arcvonal között a hszücsaui kiszögellésben helyezkedtek el. Ezenkívül partraszállást akartak Kanton térségében is végrehajtani. Ezzel a hadművelettel Kínát végleg elvágták volna a tengerparttól és az iparilag fejlettebb keletkínai terület utolsó maradványa is japán kézre került volna. E célból felemelték a Kínában tartózkodó japán hadsereg létszámát, ezenkívül megerősítették a tüzérséget és a légierőt is. A háború Japánra nézve is egyre nagyobb nehézségekbe ütközött. Anyagi tartalékait lassan erre az általa mellékesnek tartott hadszíntérre kellett összpontosítania. 1938-ra döntést szeretett volna elérni.

Kína a japán nehézségek ellenére is válságos helyzetbe került. Legértékesebb területei japán kézre jutottak — 1937 végére kb. 70—80 000 000 főt tett ki a Japán által megszállt kínai területek lakossága. Anyagi erőforrásait is nagyon igénybe vette a háború, külföldi segélyre pedig a Szovjetuniót kivéve nem is számíthatott. 1937 augusztusában a Szovjetunió ötéves szerződést kötött Kínával, s e szerződés értelmében 100 000 000

kínai dollár értékű fegyvert és hadianyagot, elsősorban repülőgépet szállított Kínának. A szerződés értelmében önkéntes orosz repülőcsoport működött egészen 1941-es német támadásig Kínában. A szovjet repülők — bár a japánok hatalmas túlerőben voltak, mégis szép sikereket értek el és bizonytalanná tudták tenni a japánok légifölényét.[31]

A nemzeti Kínát válságos helyzetéből a Kommunista Párt mentette meg. 1937 augusztusában Mao Ce-tung bejelentette, hogy a Kommunista Párt megszünteti a polgárháborút és teljes erejével együttműködik a kormánnyal a japánok elleni harcban. A Vörös Hadsereg 8. hadsereg néven 3 hadosztályra tagozódva (115., 119. és 120. hadosztály) a 18. hadseregcsoportnak lett alárendelve. Ez a hadseregcsoport Jen Hszi-san Kuomintang-tábornok vezetése alatt Dél-Shanszi tartományban harcolt a japánok ellen. A Vörös Hadsereg azonnal támadásba lendült. Első nagyobb sikerét 1937 szeptemberében érte el, amikor egyik hadosztálya Lin Piao vezetésével döntően megverte Itagaki tábornok japán hadosztályát Phingszinkan térségében. Nagy része volt a 8. hadseregnek a kormánycsapatok későbbi hszinkaui győzelmében is (mindkét helység Shanszi tartomány déli részén terül el).[32]

Még fontosabb volt a Kommunista Párt vezetőségének az az elhatározása, hogy a 8. és az Új 4. hadsereg egységeit a japán vonalak mögé küldte és itt kezdetét vette az első felszabadított területek létrehozása. 1938-ban már Santung nagy része, valamint Shanszi, Hopei és Csahar tartományok jelentős területei kerültek ki a japán ellenőrzés alól. Ugyanekkor az Új 4. hadsereg Hupei és Dél-Honan felszabadított körzeteit hozta létre. 1938-ra már hadműveleteiket a Jangce mindkét partjára kiterjesztették.

1938. A japánok ekkor még nem a kommunista csapatokat tekintették főellenségüknek — ez egyik sratégiai tévedésük volt —, hanem a Kuomintang-csapatokat akarták megsemmisíteni. Főcsapásukat a Hszücsan térségében összpontosított kb. 300 000 főnyi kínai főseregre irányították.[33] Terveik szerint egy-egy északról, ill. délről megindított hadseregcsoport bekeríti a kínai csapatokat. A hadművelet 1938 januárjában indult meg, eleinte azonban nem sikerült végrehajtani. A hszücsaui kínai csoport szívósan védekezett. Harcaikat jól támogatták a partizánalakulatok is, amelyek elsősorban a Tiencsin—nankingi vasútvonal

[31] A szovjet és amerikai repülőkön kívül még sok demokratikusan gondolkodó európai és amerikai sietett Kínába, hogy segítsék szabadságharcában a kínai népet, közülük csak A. Smedley amerikai újságírónőt, a Vörös Hadsereg krónikását és dr. Bethune kanadai orvost, a 8. hadsereg egészségügyi ellátásának megteremtőjét, aki 1938-ban hősi halált halt Kínában, említem meg.

[32] Ch. H. 1937—1945. 308. p.

[33] A hszücsaui ütközetről ld. Schenke: i. m. 220. pp. és Ch. H. H. 1937—1945. 303—304. p.

támadásával érezhető zavarokat okoztak a japán utánpótlásban. Ebben a hadjáratban aratták a legnagyobb győzelmüket a kínaiak, Taiercsuang, Hszücsautól északkeletre fekvő kisváros térségében. 1938 márciusában az északi irányból Hszücsau felé előnyomuló japánok a Császár-csatorna déli partján jól megerősített állásokban találták a kínai csapatokat és nem tudtak a csatorna déli partjára átkelni. Ezért délkeleti irányba Taiercsuang felé vonultak, itt akartak hadműveleti bázist létrehozni Hszücsau ellen. A japánok nagy erőket és jelentős technikai felszerelést összpontosítottak Taiercsuang ellen. A 10. japán hadosztály (kb. 30 000 ember, 60 tábori ágyú és mintegy 35—40 páncélos) azonban túl messzire szaladt előre kiinduló állásaiból és így lehetőség nyílott megsemmisítésükre. A kínaiak éjszaka váratlan ellentámadást indítottak, amellyel bekerítették és teljesen megsemmisíthették volna a japán erőcsoportot, de ismeretlen okokból rést hagytak az ostromgyűrűn, amelyen át kb. 6000 japán megmenekült. Nehéz fegyvereik azonban mind a kínaiak kezébe kerültek.

A taiercsuangi csata így is nagy kínai győzelem volt. Több, mint 20 000 japán katona, egy egész hadosztály semmisült meg, vagy került fogságba. Ezzel a győzelemmel megbukott a hszücsaui erőcsoport bekerítésére irányuló japán terv is. (Jellemző, hogy a japánoknak a háború folyamán sohasem sikerült kedvenc elgondolásuk, a kínai hadsereg bekerítése. A kínaiak — gyakran épp a japán hadvezetés hibái miatt — mindig kicsúsztak a bekerítő gyűrűből. A japánok ennek ellenére elég sok kínai foglyot ejtettek — több, mint 500 000 katona és 70 Kuomintang-tábornok került fogságukba, de ezek legnagyobb része önként állt át a japánokhoz.)[34] A hszücsaui kínai erőcsoport több, mint féléves kemény védelem után 1938 májusában, amikor a japán bekerítés veszélye már kikerülhetetlen volt, rendben visszavonult.

Nagyobb siker kísérte a japán hadműveleteket Vuhan és Kanton térségében. Előbbi — a nemzeti Kína ideiglenes fővárosa — 1938 október 25-én, utóbbi október 28-án kerül japán kézre. Kantont árulás segítségével foglalták el a japánok.

1938 a japán—kínai háború legmozgalmasabb éve volt. Ebben az évben a legnagyobbak a veszteségek, a japánok 444 000, a kínaiak 735 000 embert vesztettek — ebben nincsenek benne a 8. hadsereg, illetve a partizánok veszteségei. Japán tehát látszólag hatalmas sikereket ért el, a döntéseket azonban nem tudta elérni.

[34] Csu Te: i. m. 24. p.

A háború második szakasza 1939—1945

Bár a japánok 1938 végére Kína legértékesebb területeit — mintegy 130 000 000 lakossal — birtokukba kerítették; a győzelem látszólag már a kezükben volt, a következő években mégsem folytatták nagyarányú támadásaikat, minden ténykedésük az eddig megszerzett területek megtartására, pacifikálására irányult, arra vártak, hogy a Kuomintang-hadsereg az óriási ember- és anyagveszteség következtében csakhamar összeomlik. A japán tervek megváltozásának számos oka volt: Kína meghódítása már eddig is sokkal nagyobb veszteségekkel járt, mint amennyit a világháborúra készülő japán hadsereg elviselhetett volna. (A japánok háborús készülődését mutatják az 1938—39-es szovjetellenes provokációk is. Agressziós szándékaikat a mandzsúriai ún. Kvantung-hadsereg állandó növelése is jelzi: 1931-ben még csak kb. 300 000, 1938-ra már kb. 600 000 fő.) Felkészültek a japánok Dél-Ázsia meghódítására is. A japánok tehát már nemigen tudtak újabb, nagyobb erőket Kínában bevetni. Arra is számítottak, hogy a Kuomintang egy része — amely Vang Csing-vei-jel az élén nyíltan átment a japánok oldalára — meg fogja győzni Csang Kai-seket és klikkjét az ellenállás „hiábavalóságáról". Ezek a remények azonban nem váltak be, Kínában — a jelentéktelen számú árulót kivéve még maga Csang Kai-sek sem akart a japánok szolgálatába állni.

A japán hadműveletek lelanyhulásában azonban az egyik legfontosabb szerepet a Kommunista Párt vezette partizánmozgalom játszotta. Ez még nem érte el ugyan az 1942—44-es méreteket, de mégis egyre több gondot okozott a hódítóknak, akik egyáltalán nem érezték magukat biztonságban a meghódított területeken és egyre nagyobb csapatokat voltak kénytelenek a már egyszer elfoglalt vidékeken összpontosítani és ezzel a japán támadások ereje nagy mértékben lecsökkent.

Néhány helyi jelentőségű Kuomintang siker is kétségtelenül hozzájárult a japán lendület megtöréséhez: — Hunan fővárosát, Csangsát például három ízben akarták elfoglalni, de minden támadási kísérletük meghiúsult. A japánok 1938 után, 1944-et kivéve, már csak helyi jelentőségű támadásokat indítottak zsákmányszerzési, vagy frontkiigazítási célból. A háború második szakasza megkezdődött.

A japán támadás lelassúbbodása, majd teljes megállása a Kuomintang-Kínát nagyon nehéz helyzettől mentette meg. A legjobb kínai hadosztályok felmorzsolódtak a harcokban, területének legértékesebb részeit elvesztette — bár még így is óriási hátországgal és kimeríthetetlen emberanyaggal rendelkezett. Megszűnőben volt az az ideiglenes szövetség is, ami a Kommunista Pártot és a Kuomintangot összekötötte. A Kuomintang egyre növekvő aggodalommal nézte a 8. hadsereg sikereit, s főleg a felszabadított területek lakosságának ragaszkodását a

csapatokhoz. A kezdeti szövetség felbomlott. A Kuomintang a legkülönbözőbb eszközökkel igyekezett a Kommunista Pártot gyengíteni. Már ekkor, a japán háború kellős közepén, a leszámolást készítették elő, ezért legjobb hadosztályait már nem a japánok ellen vetették be, hanem a Kommunista Párt főhadiszállása, Jenan térségében csoportosították, ezek a csapatok több provokációs támadást indítottak a felszabadított területek ellen.

A lekirívóbb provokáció azonban az Új 4. hadsereg esete volt. Ez a hadsereg a Közép- és az Alsó-Jangce völgyében tevékenykedett — a Kuomintang régi bázisában, itt jelentős sikereket ért el, bár a körülmények lényegesen nehezebbek voltak, mint északon. 1940-ben a hadsereg létszáma már 100 000-re, a felszabadított területek lakossága pedig 13 000 000-ra nőtt. A Kuomintang fel akarta oszlatni a számára veszélyessé vált alakulatot. 1940 decemberében parancsot adtak az Új 4. hadseregnek, hogy hagyja el eddigi működési körzetét. A menetközben a hadseregtől hátramaradt törzset megtámadták és a kb. 8000 főnyi csoportot teljesen szétverték. Elfogták a parancsnokot, Je Tinget is. A provokáció ellenére az Új 4. hadsereg nemsokára újjáalakult.

Természetes, hogy a Kuomintang ilyen körülmények között egyre kevésbé volt képes arra, hogy aktív hadműveleteket folytasson a japánok ellen. A csapatok vezetéséről, kiképzéséről már megemlékeztünk. Ezek korábbi harcképességüket nagymértékben elveszítették, a háború végére pedig annyira demoralizálódtak, hogy korábbi jó alakulatok is kártyavárként omlottak össze jelentéktelen japán erők csapásai alatt. (Például a híres 4. „vashadsereg" Csangcsánál 1944-ben.)

A Kuomintangot az amerikai segítség mentette meg a teljes összeomlástól. Az 1941-től Kínában tartózkodó amerikai katonai misszió szervező és kiképző tevékenysége, valamint a hadianyagszállítmányok döntően befolyásolták a Koumintang-Kína erejét és harckészségét.

1939 és 1945 között a felszabadított területeket kivéve fontosabb katonai események nemigen történtek, bár az ember- és anyagveszteségek továbbra is rendkívül nagyok voltak.

1939-ben a keleti és déli fronton néhány vérszegény Kuomintang támadás után a japánok lendültek támadásba, elfoglalták Nancsangot (1939 március), majd Csangsa első sikertelen ostroma következett. 1940-ben a „szabályos fronton" a hadműveletek szinte teljesen szünetelnek, csak 1941-ben újultak fel, amikor a japánok felkészülve a csendes-óceáni háborúra, „rendet akartak végre Kínában teremteni". Délen Csangsa, északon Szián irányában támadtak. Mindkét nagyobb támadásuk jelentékeny veszteségekkel összeomlott. 1942-ben a japánok délről kísérleteztek. Szárazföldi és tengeri erőik ügyes együttműködésével sikeres partraszállást hajtottak végre Bormában (1942 február). Hamarosan ki is szorítják a számbelileg jelentős kisebbségben levő angol-

burmai csapatokat. Nem használt az 5. és 6. kínai hadsereg bevetése sem, bár ezek nagyon jól harcoltak és a japánokat több ízben visszaverték. Lashiónál például 5000 angol katonát szabadítottak ki a japán fogságból. A japán nyomás azonban egyre erősödött, a kínaiak részben Indiába, részben pedig Jünnan tartományba, a Szalvin folyó partjára voultak vissza. A japánok ide is követték őket, és itt a Szalvin mentén a Kuomintang legtevékenyebb frontja alakult ki.

1943 legjelentősebb hadművelete a 11. japán hadsereg május 21-i hupei támadása volt, célja: a Jangce megnyitása.[35] A támadás sikerült, a japánok kb. 5000 ember veszteség árán megvalósították feladatukat. Ez a hadjárat arról is nevezetes, hogy a kínai légi fölény itt mutatkozott meg először a háború folyamán.[36]

1944-ben a japánok a csendesóceáni szigeteken elszenvedett vereségek következtében már nem reménykedtek a háború megnyerésében, éppen ezért Kínában és Mandzsúriában olyan állapotokat akartak teremteni hadseregük számára, hogy ez az anyaország esetleges elvesztése után is sikeresen állhasson ellen a támadásoknak. Ezért végleg meg akarták törni a Koumintang-Kína erejét. 1944 áprilisában Honan ellen intéztek támadást, támadásuk váratlanul sikerrel járt. Tang En-po tábornok 500 000 főnyi hadserege összeomlott 60 000 japán támadása előtt.

Sikeresen folyt a japán támadás más pontokon is. A főcsapást Dél-Hunanra irányították. Itt a Peking—Hankau—Kanton-vasút kézrekerítését tűzték ki célul maguk elé. Elfoglalták Kweilint, az amerikaiak egyik fontos kínai támaszpontját és Csangsát is. Több mint 100 kínai hadosztályt vertek szét. 1944 decemberében egy támaszpontjától messzire elszakadt japán gyorsanmozgó egység akár Csunkingot is elfoglalhatta volna, olyan gyenge volt az ellenállás, a japán alakulat azonban visszavonult, mert amúgy sem tudta volna a várost megtartani.

A vereség oka részben a kínai csapatok teljes morális, fizikai züllésében, részben a Kuomintang-tábornokok tehetetlenségében gyökeredzett. A legjobb kínai csapatokat a kommunisták és Stilwell tábornok ismételt követelése ellenére nem vetették be a japánok ellen.

Nagyobb siker kísérte a kínai fegyvereket Burmában, ahol a kínai csapatok kétirányú támadása — Indiából és a Szalvin partjáról — nagy

[35] Ch H. 1937—1945. 308. p.

[36] A kínai légihaderő különböző külföldi önkéntes alakulatokból — szovjet repülőcsoport, Chennault amerikai tábornok „Repülő Tigrisei", stb. — valamint külföldön tanult kínai pilótákból tevődött össze. Már a háború első szakaszában is — jelentős túlerővel szemben — számottevő sikereket értek el. 1943. után a kínai légi haderő újjászerveződött, és amerikai támogatással a japán légierő fölé emelkedett. 1945-ben öt önálló légidandár — kb. 1500 repülőgép — alkotta a kínai légierőt.

katonai sikert eredményezett. A japánokat teljesen szétverték és 1945 január 20-án a két kínai hadseregcsoport egyesült.

1945-ben a kínai politikában több változás következett be. Stilwell tábornok — Csang Kai-sek követelésére — lemondott, és az új amerikai főparancsnok, Wedemeyer tábornok már hajlandó volt Csang kívánságai szerint a kommunisták ellen fellépni. Viszonzásul a Kuomintang vezetői is beleegyeztek abba, hogy csapataik egy részét felhasználják a japánok elleni döntő támadásra. A tervek szerint az amerikai csapatok Sanghai és Kanton térségében szállnak partra, és ugyanekkor a Kuomintang-erők is támadásba lendülnek. A tervet Csang Kai-sek is kedvezően fogadta, mert így Észak-Kínában is a Kuomintang került volna uralomra. Az atombomba ledobása (1945 augusztus 6.) és a Szovjetunió hadbalépése (1945. augusztus 8.) azonban váratlanul teljesen megtörte Japánt, és így a tervekből semmi sem lett.

Hadműveletek a felszabadított területeken 1939—1945

1939 a 8. hadsereg egyik legsikeresebb éve volt. A felszabadított területek lakossága 40 000 000 főre, a Vörös Hadsereg létszáma pedig 540 000-re emelkedett. Ugyanakkor az Új 4. hadsereg is sikeresen tevékenykedett. A kezdeti 15 000-ről 100 000 főre nőtt, az általa felszabadított területek lakossága pedig elérte a 13 000 000-t.[37]

A háború első éveiben aktív támogatást jelentettek még a front mögé került Kuomintang-csapatok is. Ezek azonban tervezési és vezetési hibáik miatt nem tudtak ellenállni a japán tisztogató hadműveleteknek és vagy felmorzsolódtak, vagy a 8. hadsereg kötelékébe léptek.

1940 nyarán a 8. hadsereg nagyszabású hadműveletekbe kezdett. Az ún. „100 ezred csatájában" mozgósítottak szinte valamennyi északkínai partizánalakulatot. A hadjárat célja a japán kézben levő vasútvonalak elvágása és ezzel a japán összeköttetés megbénítása volt. A feladatot nagyrészt sikerrel hajtották végre, ennek volt köszönhető, hogy a japánok 1940-ben szinte kizárólag a partizánok ellen harcoltak, békén hagyták a teljesen legyengült Kuomintangot. A támadás megszervezésénél azonban hibák is történtek, a 8. hadseregnek még nem volt elég tapasztalata ilyen nagyszabású hadművelet szervezésében és vezetésében és a nagy sikerek mellett jelentős veszteségeket is szenvedtek. A hadjárat eredménye azonban feltétlenül pozitív volt.

1940 őszén kezdődött el a felszabadított területeken vívott háború legkritikusabb időszaka. A japánok jelentős erőket csoportosítva nagy támadást indítottak a partizánkörzetek ellen. Harcaikban új taktikát, az

[37] Csu Te: i. m. 21—22. p.

ún. „felgöngyölítő" taktikát alkalmazták. Alaposak akartak lenni. Taktikájukat az jellemezte, hogy a kémkedés és meglepetés minden eszközét felhasználva, minden irányban váratlan összpontosított támadásokat intéztek a felszabadított területek fontosabb támaszpontjai ellen. A 8. hadsereget így létalapjában támadták meg, gyújtogatva, rabolva és fosztogatva a támaszpontok körül, tökéletesen kifosztott és letarolt senki földjét akartak létrehozni a japánok, hogy a partizánseregeket megfosszák anyagi alapjaiktól. Ezen kívül állandóan többszázezres hadsereg állt készenlétben további megsemmisítő hadjáratok levezetésére. A nehézségeket az is növelte, hogy ebben az időben a rossz termés miatt Észak-Kínában nagy éhínség volt.

Ez az időszak 1942-ig tartott. A felszabadított területek lakossága 25 000 000-ra, a 8. hadsereg 300 000-re csökkent. Ugyanekkor az Új 4. hadsereg eredményesen folytatta tovább hadműveleteit. 1941-ben már 180 000 főt számlált, a felszabadított területek lakossága pedig már elérte a 20 000 000-t. A 8. hadsereg is páratlan szívóssággal úrrá lett a nehézségeken. A lakosság aktív támogatása általában megakadályozta, hogy a japánok meglepetést okozzanak — ekkor kezdték el nagyobb mértékben használni az aknákat is, amelyek szintén érzékeny veszteségeket okoztak a japánoknak. A gazdasági nehézségeket úgy küzdötték le, hogy a 8. hadsereg egységei maguk is földet műveltek és így önellátásra rendezkedtek be. Gyakran ők segítették ki a polgári lakosságot is.[38]

1942 telén a 8. hadsereg egységei újjászerveződtek, megindult a harc az elvesztett területek visszaszerzéséért. 1944-ig a japánok Észak-Kínában már csak a nagyvárosokat és egyes fontosabb vasútvonalakat tartották megszállva. A városokat árkokkal és akadályokkal zárták körül, a falakat megerősítették, úgy nézett ki a város, mint egy középkori vár. A vasútvonalak mentén pedig kb. 1—2 kilométerenként — a tereptől függően — kagylóalakú géppuskaállásokat építettek, így próbálták megakadályozni utánpótlásuk zavarását. Ekkor már világosan felismerték a japánok: milyen veszélyt jelent számukra a 8. hadsereg. 1943-ban az északkínai japán expedíciós hadsereg parancsnoksága egy jelentésében világosan leszögezi, hogy a japánok legnagyobb ellenségüknek a 8. hadsereg katonáit tartják.[39]

A japánok nem tudtak újabb eredményeket elérni a 8. hadsereggel

[38] Epstein: Kína forradalma. Bp. 1949. 297. pp.

[39] „Az ellenség nagy része nem Kuomintang, hanem kommunista egység. Az idén (1943.) vívott 15.000 összecsapásnak a 75 %-ában kommunisták vettek részt, a velünk harcoló 2,000.000 ellenséges katonának több mint a fele kommunista volt. A 199.000 elesettnek több mint a fele, de a 74.000 fogolynak csak a 15 %-a volt kommunista. Ezek az adatok a csangkaisekista csapatok alacsonyabbrendűségét bizonyítják (a kommunistákkal szemben) ... ezért az Északkeleti Császári Hadsereg fő feladata most kizárólag a kínai kommunista csapatok elleni megsemmisítő támadások vezetése." Idézi Csu Te: i. m. 26. p.

szemben, amely 1945 elején már sürgette a Kuomintangot, hogy egyesült erővel verjék ki a japán betolakodókat. A Kommunista Párt vezetősége elérkezettnek látta az időt a háború harmadik szakaszának megindítására. A reguláris 8. hadsereg ekkor már 910.000 fő volt, a tartományi csapatok és a helyi milíciák pedig 2 200 000 emberrel rendelkeztek. Fegyverzet és felszerelés dolgában, bár lényegesen jobban álltak, mint a háború első idejének szakaszában, a helyzet most sem volt kielégítő. Fegyverzetről a Kuomintangnak, illetve az Egyesült Államoknak kellett volna gondoskodnia.

1945-ben a Kuomintang is olyan helyzetben volt már, hogy támadhatott volna. Kb. 40 hadosztálya már amerikai kiképzésben részesült, még nagyobb volt azoknak a hadosztályoknak a száma, amelyeket az amerikaiak fel is fegyvereztek. Ennek ellenére a Kuomintang nem volt hajlandó a 8. hadsereggel együttműködve támadást intézni a japánok ellen, mert attól félt, hogy a japánok legyőzése a Kommunista Pártot juttatná uralomra Kínában. A tervezett döntő hadműveletekre azonban amúgy sem kerülhetett sor, mivel 1945 augusztus 9-én Japán feltétel nélkül megadta magát.

A japán—kínai háború mérlege

Mielőtt a háború értékelésére rátérnénk, nézzük meg a rendelkezésünkre álló rendkívül szűkös statisztikai adatok birtokában a háború legfontosabb számadatait.

1937 és 1945 között a Vörös Hadsereg (a 8. hadsereg és az Új 4. hadsereg együtt) 115 000 kisebb és nagyobb ütközetben vett részt, harcképtelenné tett 960 000 ellenséges katonát és elfogott 280 000 ellenséget. Ezen kívül több, mint 100 000 japán és japán szolgálatban álló kínai adta meg magát és állt át a Vörös Hadsereghez. A Vörös Hadsereg 1028 ágyút, 7700 géppuskát, 430 000 puskát zsákmányolt, 34 000 erődített helyet és 11 000 erődöt foglalt el, vagy semmisített meg.[40]

A Kuomintang-hadsereg — saját jelentései alapján — 22 fontosabb ütközetben 1117 jelentős és 38 931 kisebb összecsapásban vett részt. Veszteségei a következők voltak:

1937. 367 362 fő
1938. 735 417 fő
1939. 346 543 fő
1940. 673 368 fő
1941. 299 483 fő
1942. 247 167 fő
1943. 210 734 fő
1944. 168 830 fő

[40] u. o. 24—25. p.

Ezen kívül a japán légitámadások következtében kb. 200 000 személy vesztette életét.[41] Az adatokban nincsenek benne a partizánhadseregek (8. hadsereg) és a Japán megszállta területek polgári lakosságának veszteségei.

Az összes veszteség 3 211 419 fő, ebből 1 310 234 halott. Még ezekből a meglehetősen bizonytalan adatokból is kitűnik, milyen véresek voltak az ütközetek. A halottak szokatlanul magas számát a gyenge kínai egészségügyi ellátás is növelte.

Nézzük meg, milyen veszteségeket okozott a Kuomintang-hadsereg a japánoknak:[42]

1937. 257 580 fő
1938. 447 749 fő
1939. 415 715 fő
1940. 346 684 fő
1941. 318 686 fő
1942. 165 536 fő
1943. 159 687 fő
1944. 253 078 fő
1945. 235 255 fő

Ezekben az adatokban nincsenek benne a 8. hadsereg okozta veszteségek. Az is kitűnik, hogy 1941-től a veszteségek rohamosan csökkennek és látszik, hogy ebben az időben a kínai hadsereg már nem fejtett ki olyan kemény ellenállást, mint kezdetben.

Ezenkívül jelentős mennyiségű hadianyagot, többek között 1500 repülőgépet, valamint többezer páncélost, sokezer ágyút és egyéb nehéz fegyvert vesztettek a japánok. Csak a fegyverletétellel a következő hadianyag került a Kuomintang-hadsereg kezébe: 12 446 ágyú, 383 páncélos, 685 egyéb jármű, 29 822 géppuska.[43]

A fegyverletétel napján a megszálló japán hadsereg elhelyezkedése egyébként a következő volt:[44]

Északkeleti hadseregcsoport	362 244 fő
6. hadseregcsoport (Közép-Kína)	290 367 fő
5., 10., 3. hadsereg (Honan—Hupei)	330 397 fő
23. hadsereg (Kvantung)	137 586 fő
10. hadseregcsoport	199 031 fő
különböző vietnámi egységek	29 815 fő

Összesen: 1 313 240 katona, ezek 3 hadseregcsoportot, 10 hadsereget, 36 hadosztályt (közötük 2 páncélos és 2 légi gyalogos hadosztályt), 40

[41] Ch. H. 1950. 180. p.
[42] u. o. 181. p.
[43] Ch. H. 1937—1945. 310. p.
[44] u. o. 312. p.

önálló dandárt, 19 helyőrségi csoportot és 6 tengerészeti csoportot képeztek.

Látjuk tehát, hogy a legerősebb csapatösszevonások Észak- és Kelet-Kínában a 8., illetve az Új 4. hadsereg körzetében voltak (az 5. és a 3. hadsereg részei is a partizánok ellen harcoltak).

A japán—kínai háború számos érdekes tanulsággal szolgálhat. Az első, amit megfigyelhetünk az, hogy ebben a háborúban mennyire beigazolódott az a régi mondás, hogy a háború a politika folytatása más eszközökkel. Talán egy háború sem volt annyira átszőve kül- és belpolitikai tényezőkkel, mint ez. (Kínai—szovjet—amerikai viszony alakulása, a kínai belpolitikai viszonyok, a Kommunista Párt és a Kuomintang kapcsolatai. Japán világuralmi tervei és a nagyhatalmak stb.) Mindezek a tényezők döntően befolyásolták a háború kimenetelét.

Maga a háború sem elsősorban a katonai síkon dőlt el — legalábbis nem Kínában. Ha Japán nem roppan össze váratlanul, a kínai—japán háború még évekig elhúzódhatott volna, mert a Kínában állomásozó japán hadsereg ereje még sértetlen volt.

Másik jellemző sajátosság, amiből távolabbi következtetéseket is vonhatunk le, az, hogy a technika minden vívmányával felszerelt, jól kiképzett japán hadsereg első, látszólag döntő sikerei után egyszerűen nem volt képes a háború győzelmes befejezésére. Ennek oka az volt, hogy Kína óriási területű ország, amely a történelem folyamán már nem először egyszerűen felszívta, magába olvasztotta a hódítókat. Lehet, hogy ez lett volna a japán hadsereg sorsa is. Azonban az új és a régi Kína között döntő különbségeket is találunk. A japán megszállók kegyetlen barbarizmusa felkeltette az elkeseredést a kínai nép legszélesebb tömegeiben, ezek ellenállásának a történelem folyamán először már volt hivatott vezetője, a Kínai Kommunista Párt és a Vörös Hadsereg. Az ő irányításuknak volt a legnagyobb szerepe abban, hogy Kína nem omlott össze a japán támadás súlya alatt. Tanulság tehát az, hogy még a jól felfegyverzett, erős ellenség sem képes egy nép felszabadító harcát elnyomni, ha ezt a harcot kellő rátermettséggel és a nép érdekeinek szem előtt tartásával vezetik.

A harmadik tanulság viszont ennek mintegy a fordítottja: hiába állította meg a 8. hadsereg a japán előretörést, hiába okozott nekik egyre súlyosabb veszteségeket, éppen a fogyatékos haditechnika, a gyenge fegyverzet következtében nem volt képes döntő csapásokat mérni az ellenségre, melyet 8 éves hősi harcban sem tudott megtörni. A kínai—japán háború tehát a haditechnika döntő fontosságát is bizonyítja. (A polgárháború idején, amikor hasonló a helyzet, és szintén állig felfegyverzett ellenséggel harcol a néphadsereg, más tényezők segítették elő a győzelmet.)

Rendkívül tanulságos a három hadviselő fél (a 8. hadsereg, a Kuomintang és Japán) hadművészetének a tanulmányozása is. Azt láthatjuk, hogy egyedül a 8. hadsereg stratégiája volt célravezető. A háború elején a felszabadított területek lakossága 1,500 000, a 8. hadsereg létszáma néhány tízezer volt. 1945 elejére a felszabadított területek lakossága elérte a 130 000 000-t, a népi erők nagysága pedig — a tartományi miliciákkal együtt — kb. 3,000.000-ra nőtt.[45] A japánok elleni háború a csapatok és a vezetők számára egyaránt kitűnő iskolának bizonyult. Számos kitűnő tábornok — közöttük Lin Piao, a támadás egyik világviszonylatban is legkiválóbb elméleti és gyakorlati szakértője, Csu Te, a néphadsereg fővezére, Csen Ji, az Új 4. hadsereg parancsnoka, Liu Po-cseng, a „félszemű sárkány" és Peng Te-huai, a Koreában harcoló kínai önkéntesek parancsnoka, hogy csak néhányat említsünk, — nőtt ki ebből a kiváló iskolából. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a 8. hadsereg stratégiája: a partizánegységek nagyarányú felhasználása, a hadműveletek gyorsasága és váratlansága, a lakosság széles tömegeinek demokratikus intézkedésekkel történő megnyerése (föld- és adóreform) és a japánellenes egységfront létrehozása jelentette Kína számára az egyetlen helyes stratégiát. Döntő győzelmet azonban csak akkor hozott volna ez a startégia, ha a másik szövetséges fél, a Kuomintang is teljesíti a reá háruló feladatokat.

Erre azonban a Kuomintang nem volt képes. A kommunisták és a japánok elleni állandó kétirányú harc felőrölte a Kuomintang anyagi és erkölcsi erejét. A kommunistákat még a japánoknál is veszélyesebb ellenfélnek tartották, mert látták, hogy reakciós, reformokról tudni nem akaró uralmukat mennyire veszélyeztetik. A néphez nem fordulhattak, mert nem tudtak és nem is akartak neki cserébe semmit sem nyújtani. 1941-ben, amikor a két fronton vívott harc már felmorzsolással fenyegette a nemzeti (Kuomintang) Kínát, már csak a külföldi segítségben reménykedhettek. Az Egyesült Államok szívesen támogatta Kínát. Szükség volt rá, úgyis mint a japánok elleni szövetségesre, de szívesen látták a Kuomintang-Kínát, mint az ázsiai kommunizmus ellen vívott harc egyik fontos támaszpontját is. Mindezek mellett az óriási kínai piac és a kiaknázatlan nyersanyagok hatalmas profitlehetőségeket ígértek. Az USA valóban támogatta a nemzeti Kínát és gazdasági, valamint katonai segítségével meg is mentette a teljes összeomlástól. Mélyreható változásokat azonban az amerikaiak sem tudtak — és nem is akartak — teremteni. 1945-ben Kína látszólag nagyon erős, kitűnően felszerelt hadosztályai — közöttük több páncélos hadosztály, öt önálló légi dandár és két ejtőernyős hadosztály — látszólag hatalmas erőt jelentettek. A nagy katonai erő azonban nem leplezhette el a belső gyengeségeket.

[45] White—Jacoby: i. m. 215. p.

Nagy hibákat követett el a Kuomintang a hadvezetés terén is. A háború első éveiben a területhez való merev ragaszkodás következtében a legjobb kínai hadosztályok elpusztultak. Később sem tudtak amerikai támogatás nélkül egy komolyabb hadműveletet sem létrehozni. — Nem voltak tehetséges hadvezérei sem. Csang Kai-sek katonai képességei csak a feudális hadvezérekkel folytatott harcokra voltak elégségesek, ilyen nagyarányú hadműveletek vezetése már meghaladta képességeit. A Kuomintang többi hadvezére tehetségtelen és korrupt volt, természetesen nem is érhettek el sikereket.

Túl sok jót a japán hadvezetésről sem mondhatunk. Náluk sem találunk tehetséges hadvezéreket, átfogó haditerveik nem voltak, kisebb részletterveiket pedig nagyfokú merevség és a cél túlságos nyilvánvaló volta jellemezte, ezért nem tudtak egyetlen nagy ütközetben sem döntő győzelmet aratni a kínaiak felett. Az is döntő hiba volt a japánok részéről, hogy zsákmányszerző, kegyetlen hadjárataikkal, barbár, embertelen módszereikkel „sikerült" az egész Kínát maguk ellen fellázítani.

A kínai nép nemzeti felszabadító háborúja

1946—1949

A váratlan japán fegyverletétel kellemetlen helyzet elé állította a Kuomintang vezetőit. Észak- és Közép-Kínában csak a 8. és az Új 4. hadsereg katonái álltak a japánokkal szemben. Itt terült el a felszabadított területek legnagyobb része is. Kézenfekvő lett volna tehát, hogy az itteni japán helyőrségek a 8. hadseregnek tegyék le a fegyvert és a területet a néphadsereg katonái szállják meg. Ez azt is jelentette volna, hogy a felszabadított területeken el kellett volna ismerni az új demokratikus reformokat. A Kommunista Párt 1945 áprilisi kongresszusa már felszólította a Kuomintangot, vessen véget népellenes diktatúrájának és vegye be a kormányba más pártok (Kommunista Párt, Demokratikus Liga stb.) képviselőit is. A Kuomintang vezetői azonban ezt az ésszerű és Kína érdekeit szolgáló javaslatot visszautasították. A japán fegyverletétel után Csang Kai-sek elérkezettnek látta az időt a leszámolásra. Felhívta a japán csapatokat, hogy tartsák állásaikat a 8. hadsereg csapatai ellen és csak a Kuomintang hadseregnek adják meg magukat. Ugyanekkor Wedemeyer tábornok támogatásával nagyszabású hadmozdulatot hajtott végre. A Dél-Kínában állomásozó Kuomintang-csapatokat — kb. félmillió katonát — hajóval és repülőgéppel Észak-Kínába szállították. Augusztus 11-én Ho Jing-csin hadügyminiszter parancsot adott Csu Te tábornoknak, a Kínai Néphadsereg parancsnokának, hogy csapatai vonuljanak vissza eredeti állásaikba. Ezzel egyidejűleg kemény eszközökkel igyekeztek elnyomni a nép valamennyi szabadságmozgalmát.

Kínában ekkor forradalmi helyzet állt elő. A Kuomintang már elvesztette csaknem valamennyi társadalmi osztály támogatását, ezek közül a legdöntőbb a parasztság állásfoglalása volt, amely hatalmas tömegeivel Kína legnagyobb erejét képviselte, és amely már világosan látta, hogy csak a Kommunista Párt vezetésével valósulhatnak meg évezredes reményei, csak így juthat földhöz. Kiábrándult a Kuomintangból a nemzeti burzsoázia és a kispolgárság, valamint az értelmiség legnagyobb része is. A Kuomintang nem volt képes eredményes ellenállásra a japánok ellen, gazdaságilag teljesen tönkretette az országot (az infláció már ekkor megindult, később, 1947-ben oly nagy méreteket öltött, hogy az árak a háború előttinek több tízezerszeresére nőttek).[46] Nem biztosította a Kuomintang az alapvető szabadságjogokat sem, üldözte a tudósokat, kegyetlenül elnyomott minden olyan törekvést, amelytől uralmát féltette. Ebben az időben már csak a legvadabb terror felhasználásával tudta a hadseregben is fenntartani a fegyelmet. Ez azonban már csak látszat volt, hisz a hadsereg katonáinak legnagyobb része a parasztságból került ki, és előbb vagy utóbb, de mindegyik katona inkább osztályával érzett, mint kegyetlen elnyomó tisztjeivel.

A háború elkerülhetetlen volt. A Kuomintang nem térhetett ki előle, ha ugyanis enged annak az egyre erősödő hangú általános követelésnek, hogy szüntesse meg a pártdiktatúrát és hozzon végre demokratikus reformokat Kínában, akkor a hatalom — békés úton — előbb vagy utóbb a széles tömegekkel rendelkező Kommunista Párt kezébe került volna. (A Kommunista Párt létszáma az 1937-es néhány százról 1946-ra már 2 700 000-re nőtt.) A párt a japán elleni háború nehéz éveiben bebizonyította, hogy a nép hivatott vezetője. A Kuomintang utolsó reményét a Roosewelt halála után megváltozott amerikai külpolitikába vetette, ezt éppen azzal nyerte meg, hogy a kommunizmus ellen harcolt. Amerika még a háború befejezése után is többmilliárd dollár értékű hadianyagot, főleg páncélosokat és repülőgépet, valamint tüzérséget szállított Kínának. Ennek segítségével a Kuomintang úgy érezte, hogy itt az utolsó alkalom a kommunizmus „veszélyének" megsemmisítésére.

Nézzük meg, miben bizakodott. Ha összehasonlítjuk a Kuomintang és a néphadsereg erőviszonyait, akkor első pillanatban indokoltnak látszik a Kuomintang minden áron háborúra való törekvése. A Kuomintang-hadsereg 253 hadosztállyal, azaz 4,300.000 főnyi jól felfegyverzett hádsereggel rendelkezett, olyannal, amilyennel sohasem az egész japán—kínai háború alatt. Csaknem 100 hadosztálya amerikai kiképzésben részesült, de a többiek is megfelelően el voltak látva nehézfegyverekkel. Többezer páncélossal, kb. 1500—2000 repülőgéppel is rendelkezett. Ezenkívül kezé-

[46] Ефимов: Очерки по новой и новейший истории Китая. 2. избр. Moszkva, 1951. 472. p.

ben volt Kína nagyobb és értékesebb része — 300,000.000 lakosával. Az összes fontosabb város is a Kuomintang kezében volt.

Velük szemben állt az 1,200.000 reguláris és kb. 2,000.000 irreguláris katonából álló néphadsereg. A hadsereg szervezete nemigen változott meg a háború után sem. Ebben az időben kb. 20—25 hadosztályból állott. Fegyverzet és felszerelés terén lényegesen rosszabbul állt, mint a Kuomintang, még a japán fegyverletétel alkalmával is csak Mandzsúriában jutott jelentékenyebb mennyiségű fegyverhez. A felszabadított területek lakossága 145,000.000 volt. A kívülálló szemlélők, de Kínában is legtöbben biztosra vették a Kuomintang győzelmét.

Ezt gondolta Csang Kai-sek és a Kuomintang többi vezetője is. Ezért szabotálták tudatosan a tárgyalásokat. A Kommunista Párt ezzel szemben mindent megtett a békés kiegyezés megvalósítására. Mao Ce-tung 1945. augusztus 28-án Pekingbe utazott és hosszas tárgyalások után, 1945. október 10-én fegyverszünet jött létre, melyben mindkét fél kötelezte magát az ellenségeskedés azonnali megszüntetésére. A fegyverszünetet azonban a Kuomintang következetesen nem tartotta be. Nem jártak sikerrel a többi tárgyalások sem, amelyek amerikai közvetítéssel folytak. Hurley, majd később Marshall tábornok igyekeztek a megegyezést létrehozni. Az amerikaiak természetesen a tárgyalásokon — bár semlegesnek igyekeztek magukat feltüntetni, valójában az általuk támogatott Csang Kai-sek rezsim érdekeit képviselték. A megegyezés ezért nem is jöhetett létre, és 1947. januárjában Marshall teljesen sikertelen tárgyalások után csalódottan hagyta el Kínát. Ekkor már állt a Kuomintang által újra felidézett polgárháború.

1946 június 12-én a Kuomintang elszakított minden, a békés megegyezésre irányuló lehetőséget és általános támadást indított a felszabadított területek ellen. Csang Kai-sek hadműveleti terve egyszerű, de alapjaiban hibás volt. Hatalmas ember- és hadianyag túlerejében bizakodva, egycsapással, minden irányban egyszerre akarta összezúzni a kínai néphadsereget, ezért csapatai Shenszitől egészen Mandzsúriáig (kb. 1500 km szélességben) egyszerre indultak támadásra. Csang hadseregének felvonulása a következő volt: Kelet-Kína 460.000, Középkínai Alföld 210.000, Shanszi—Csahar—Hopei 160.000, Shanszi—Hopei—Santung—Honan 250.000, Északkelet-Kína 160.000, Shenszi—Kiangszu—Ningszia 150.000, összesen (a kisebb frontszakaszokat is beleszámítva) 1,600.000 fő.[47]

Amint látjuk, erejét Mandzsuriára és Kelet-Kínára összpontosította. Tervének a legfontosabb része az volt, hogy a keleti tartományokon, elsősorban Santungon keresztül megteremtse a szárazföldi összeköttetést Mandzsúriával, amelynek megszerzését a legfontosabb feladatnak tekintette. Hadműveleti tervének legnagyobb hibája az volt, hogy túlságosan

[47] Liao Kai-lung: From Yenan to Peking. Peking, 1954. 36. p.

szétszórta erőit és ezzel lehetővé tette a néphadsereg csapatainak, hogy a Kuomintang-hadosztályokat egyenként verjék szét. Emellett elhanyagolta a döntő fontosságú Középkínai Alföld megszállását is, ehelyett inkább a mellékhadszíntérnek tekinthető Mandzsuriára összpontosította legtöbb és legjobban felszerelt hadosztályait.

Vele szemben a néphadsereg felállása a következő volt:

Az 1. hadseregcsoport (Peng Te-huai parancsnoksága alatt) Shenszi tartományt, a felszabadított területek légi központját védte. Tőle keletre a Középkínai Alföldön a 4. (Csen Keng) hadseregcsoport és a 2. (Liu Pocseng) hadseregcsoport tevékenykedett. Santung tartományban a 3. hadseregcsoport (Csen Ji) harcolt. 1946 szeptemberében legnagyobbrészt volt Kuomintang-katonákból megalakult a 13. Északkeleti Egyesült Demokratikus Hadsereg, amelyet a néphadsereg egyik legjobb és legtapasztaltabb tábornoka, Lin Piao vezetett. A legerősebb hadseregcsoport a legfontosabb területen, a Kuomintang főfelvonulási irányában harcoló 3. hadseregcsoport volt. (Parancsnoka Csen Ji, 1941 után az Új 4. hadsereget vezette.) Ennek létszáma kb. 300.000 fő volt, a többi hadseregcsoportok mintegy 200 000 emberből állottak. Nehézfegyverük kevés, páncélosuk és repülőjük pedig egyáltalán nem volt. Csekélyszámú tüzérségüket a japánoktól, illetve a Kuomintangtól zsákmányolták.[48]

A néphadsereg stratégiája a kínai belpolitikai viszonyoknak, valamint a szembenálló hadseregek sajátosságainak tökéletes ismeretén nyugodott. A Kommunista Párt vezetősége jól látta, milyen nagy hibát követett el a Kuomintang az általános támadással. Látta azonban azt is, hogy egyelőre még nem jött el az ideje annak, hogy nyílt ütközetekben felvehessék a harcot a tűzerőben magasan a néphadsereg felett álló Kuomintang csapatokkal. Tudták, hogy az idő nekik dolgozik, s a kitűnően kiképzett és jól felfegyverzett Kuomintang-csapatok előbb-utóbb átállnak majd a néphadsereg oldalára, vagy megsemmisülnek. Éppen ezért a Kommunista Párt a háború első szakaszában ugyanazt a stratégiát alkalmazta, mint a japánok ellen: nem törekedett görcsösen a terület tartására, hanem ehelyett a Kuomintang főerőit igyekeztek felmorzsolni. Ezzel kihasználták a Kuomintang hadvezetés legnagyobb hibáját, a csapatok teljes szétszórtságát. A másik döntő fegyver a Kuomintang-csapatok morális ellenálló erejének a megtörése volt. A Kuomintang-katonák nem szívesen harcoltak népelnyomó uraik védelmében, és örömmel hallgattak a néphadsereg propagandistáinak felhívására. Különösen a Mandzsúriában harcoló Kuomintang elit-hadseregek (60., 8.) katonái álltak át tömegesen a néphadsereg oldalára.

[48] Belden: China shakes the world. New York, 1949. 354. pp.

A Kommunista Párt stratégiáját, az egész háború jellegét legvilágosabban Mao Ce-tung 1947. decemberi híres beszédéből — A jelenlegi helyzet és feladataink — láthatjuk:[49]

„Legfőbb harcászati elveink a következők:

1. Először a szétszórt és elszigetelt ellenségre csapunk le, később pedig a koncentrált erős ellenségre.

2. Először a kis- és középvárosokat, a hatalmas vidéki területeket foglaljuk el, később pedig a nagyvárosokat.

3. Fő célunknak az ellenség harci erejének megsemmisítését, nem pedig városok és helyek megtartását, vagy elfoglalását tekintjük.

4. Minden csatában feltétlenül túlsúlyt képviselő erőket kell összpontosítani; az ellenséget minden oldalról körül kell keríteni és úgy kell megsemmisíteni, hogy senki se szabadulhasson a hurokból... Kerüljük a felmorzsoló csatákat, ahol a nyereség nem kárpótol a veszteségért.

5. Ne vívjunk felkészületlenül csatákat,.... amelyekben... nem biztos a győzelem.

6. Fejlesszük a hősiességet, az áldozatvállalást, a kitartást az állandó harcokban.

7. Mozgás közben semmisítsük meg az ellenséget.

8. Ami a városok megrohamozását illeti, foglaljuk el az ellenség minden olyan erősségét és városát, amelyet gyöngén védenek... Várjuk meg, míg a feltételek megérnek és akkor foglaljuk el az ellenség összes erősen védett... városát.

9. Frissítsük fel hadseregünket az ellenség összes fegyverének elzsákmányolásával és az ellenség emberanyagának nagy részével. *Hadseregünk emberanyag- és hadianyag-forrása elsősorban a fronton van.*

10. Ügyesen használjuk fel a két hadjárat közti időt a pihenésre, átcsoportosításra és csapatképzésre."

Ezeknek az elveknek alapján sikerült legyőzni Csang Kai-sek hadseregét.

A háború lefolyása

A kínai felszabadító háborút három szakaszra oszthatjuk:

1. A népfelszabadító háború védekező szakasza (1946 július — 1947 június).

2. Átmenet az offenzívába (1947 június — 1948 június).

3. A döntő győzelmek (1948 július — 1949 december).

A háború első szakasza a Kuomintang döntő erőfölényével indult. A néphadsereg katonáit mindenütt visszaszorították, akik csak akkor álltak ellen, ha biztos győzelemre volt kilátás. Santungban Lini, Mandzsuriában Szepingkáj és Csangcsun elfoglalása jelezte a Kuomintang fő-

[49] Mao Ce-tung: A kínai forradalom diadalmas útja. Bp. 1950. 191—192. p.

lényét. Sikereik tetőpontját az egyetlen kommunista kézen levő északkínai milliós nagyváros, Kalgan elfoglalásával érték el 1946. október 11-én. Ekkor hivatalos nankingi körök a háború befejezését és csak kisebb tisztogató hadműveleteket jelentettek. 1947 első hónapjaiban a Kuomintang kezdeti lendülete az elszenvedett óriási veszteségek — 300 000 ember — miatt elakadt. Nem sikerült a néphadsereg nagyobb egységeinek megsemmisítése és bekerítése sem. A leghevesebb támadásokat a 3. hadseregcsoport ellen intézték (Santung), ez azonban áttörte az ostromgyűrűt és Honanba vonult.

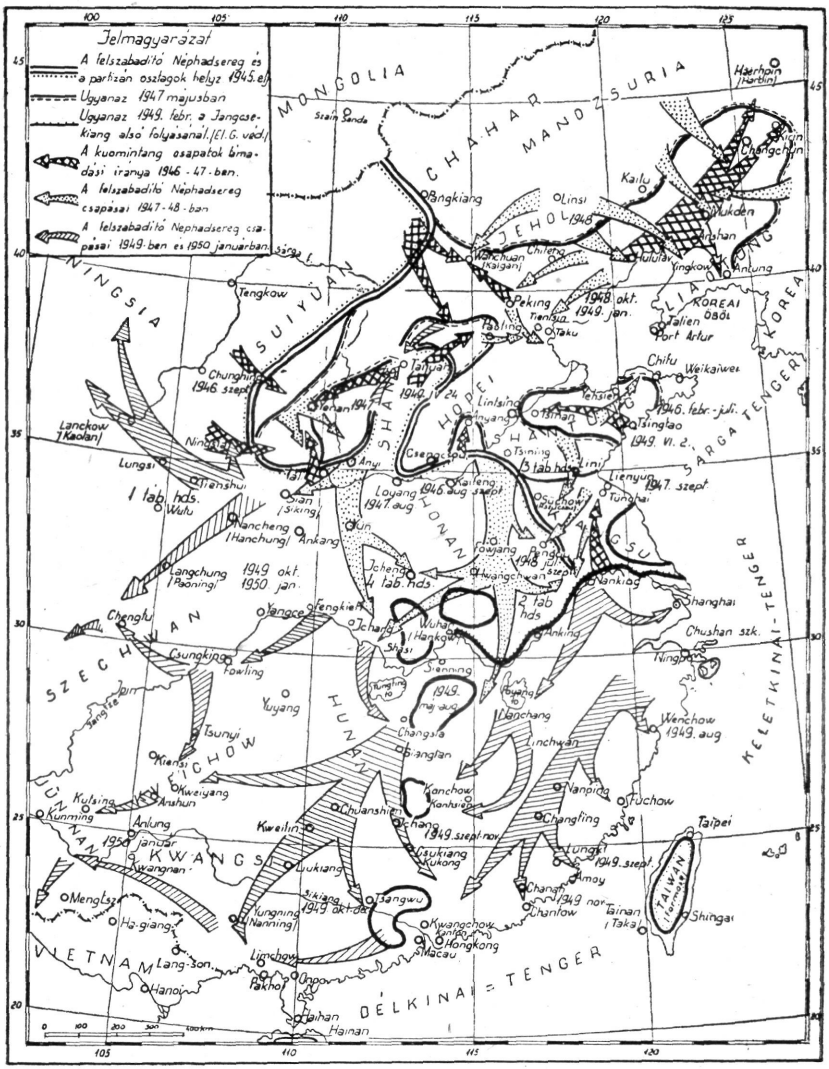
1947-ben némileg változott a Kuomintang taktikája. Mivel nem tudtak egyszerre minden irányban támadni, minden egyes város meghódítása nagy veszteségekkel járt és ezeken kívül a szétszórt helyőrségek (Kalgan, Tayiüan, Csinan) a Kuomintang jelentős erőinek lekötését jelentették. Most két fronton támadtak. 1. A régi Shenszi—Kanszu—Ningszia határterületen, itt 1947. március 17-én elfoglalják Jenant, a fővárost. E hadműveletek azonban nagyobb hadászati sikert nem értek el. Az 1. hadseregcsoport főerőit nem sikerült megverni, csak azt érték el, hogy jelentős erőik — 16 dandár — mégjobban eltávolodtak a fő hadműveleti területről. Ez lehetővé tette, hogy a fedezetlenül hagyott Középkínai Alföldön a néphadsereg 2., 3. és 4. hadseregcsoportja támadásba lendüljön.

Mandzsuriában Szepingkáj elfoglalása után nyugalom volt, a Kuomintang-csapatok a városokba zárkóztak. Ugyanez volt a helyzet Észak-Kínában Peking és Tiencsin vidékén, ahol az egész terület a néphadsereg kezében volt és csak egyes városokban tartott még ki a Kuomintang-helyőrség. Ezek a helyőrségek lassanként teljesen szétzüllöttek, elvesztették morális és katonai értéküket, nagy részük átállt a néphadsereg oldalára, a többit pedig az első komoly támadás teljesen megsemmisítette. A Kuomintang második támadási főiránya Santung tartományban volt, ahol Csinan és Lini elfoglalása jelentette a legnagyobb eredményüket.

A hadjárat első éve a Kuomintang látszólagos sikerével végződött. 191 000 km² területet foglalt el, 48 000 000 lakossal, így a felszabadult területek lakossága 131 000 000-ra csökkent. A Kuomintang ezt az eredményt hatalmas veszteségek árán érte el, egy év alatt a néphadsereg csaknem 100 Kuomintang dandárt vert szét, ez az ellenség irreguláris erőinek a veszteségét is figyelembe véve 1 120 000 főt jelentett.[50]

A háború második szakasza a néphadsereg számára sokkal kedvezőbb előfeltételekkel indult. Jóllehet a két hadsereg összehasonlítása még mindig jelentős Kuomintang fölényt mutatott: 1 950 000, ill. 3 430 000, a Kuomintang-hadsereg a hadjárat során bebizonyította, hogy még jelentős túlerő birtokában sem képes a néphadsereg egységeire jelentős csa-

[50] Liao Kai-lung: i. m. 54. p.

Hadtörténelmi atlasz (kéziratban) 125. térkép

2. sz. vázlat. A III. kínai polgárháború 1946—1949.

pást mérni. A néphadsereg alakulatai kiképzés, fegyelem és harcérték szempontjából magasan a Kuomintang-csapatok felett álltak. A Kuomintang hátországa és hadserege is bomlófélben volt. A titkosrendőrség már terroreszközökkel sem tudta fenntartani a hatalmat, egymás után zajlanak le a kisebb-nagyobb diák- és egyéb tüntetések, Tajvan szigetén pedig komoly arányú felkelés tör ki. Maga a Kuomintang sem egységes, éppen legjobb és legtekintélyesebb tábornokai (Li Csung-jen, Pai Csung-si, és Ho Jing-csin) voltak azok, akik megelégelték Csang Kai-sek csak katasztrófát jelentő diktatúráját és elkésve bár, de megpróbálták demokratikus intézkedésekkel „kifogni a szelet a kommunisták vitorláiból". A Kuomintang és a titkosrendőrség Cseng Kai-sek mögött sorakozott fel, s így egy ideig (1949. január—április) tartó uralomrajutását sem tudta a Kuomintangot megmenteni.

A néphadsereg ellentámadását Liu Po-cseng és Csen Keng 2., illetve 4. hadseregcsoportja vezette be. Liu felhasználta az alkalmat, hogy Honan tartományt a Kuomintang csaknem teljesen kiürítette, 1947. június 30-án átkelt a Sárga folyón és dél felé nyomult előre. Augusztus 27-én elérte a Tapjeh-hegységet, Honan tartomány stratégiai kulcspontját. Szeptemberben előretolt egységei már a Jangceig jutottak. Augusztus 23-án a 4. hadsereg egységei is átkelnek a Sárga folyón és nyugati Honan tartományba vonultak. Novemberre már 36 várost foglaltak el és 9 000 000 lakost szabadítottak föl. A két hadseregcsoport támadása hatalmas csapást jelentett a Kuomintangra. A támadásra képtelennek tartott néphadsereg váratlan csapása a Kuomintang legfontosabb területei ellen irányult és nehéz helyzetbe hozta Csang Kai-seket. Honan déli részén maga a hadügyminiszter, Pai Csung-si személyes vezetésével új front alakult ki, amely megkísérelte Liu Po-cseng hadseregének visszaverését.

1947 szeptemberében újabb csapás érte a Kuomintangot. A 3. hadseregcsoport Santung tartományban támadásra indult és december végére a tartomány jelentős részét felszabadította és több mint 60 000 Kuomintang katonát semmisített meg. A 3. hadseregcsoport nagyobb erőket küldött Honanba is, ahol együttműködtek a 2. hadseregcsoport egységeivel. Honan tartomány a nagyobb városok kivételével teljesen a néphadereg kezébe került. Ez a hadművelet bebizonyította, hogy a néphadsereg csapatai már nagyarányú hadműveletek lebonyolításához is értenek. Liu Po-cseng haditette, aki csapataival ellenség hátában több mint 300 km-t nyomult előre, és ott megdönthetetlen hadibázist épített ki, nemcsak a kínai felszabadító háború, hanem az egész újkori hadtörténelem egyik legszebb katonai teljesítménye. Hasonlóan kitűnő hadvezérnek bizonyult Csen Ji is, akinek a Kuomintang leghevesebb támadásait kellett elviselnie, de a 3. hadseregcsoport annak ellenére fel tudta szabadítani Santung tartomány jelentős részét.

Mandzsúriában többhónapos nyugalom után megkezdődött a Kuomintang csapatok felmorzsolása. Csang Kai-sek döntő stratégiai hibát követett el: ahelyett, hogy a távoleső frontokon — Shenszi és Mandzsúria — visszavonta volna hadosztályait és Honanban próbálta volna a döntést keresni, makacsul kitartott tervei mellett. Szerinte „erőink még magasan a banditák (néphadsereg) felett állnak".[51] Ezért tovább folytatta céltalan támadásait. Ezek Mandzsúriában mindenütt sikertelenül jártak és 1948 első felében már csak néhány nagyobb város (Mukden, Csangsa, stb.) és a Peking—mukdeni vasútvonal maradt a Kuomintang kezén.

1948 első fele a leszámolásra való felkészülés ideje volt. A néphadsereg csapatait újjászervezték, s felkészültek a leszámolásra. Ekkor már Mao Ce-tung 1947-es beszédéből nyilvánvaló volt, hogy a Kommunista Párt nem hajlandó több engedményt tenni és célja a reakciós Kuomintang uralom teljes megtörése.

A háború második szakaszának mérlegét a következőképpen állíthatjuk össze. A néphadsereg 1 520 000 ellenséges katonát semmisített meg, vagy tett harcképtelenné, elfoglalt 155 000 km² területet 37 000 000 lakossal, ezzel visszaszerezte elfoglalt területeinek legnagyobb részét.[52]

A néphadsereg legfőbb sajátossága már az volt, hogy megtanulta a pozíciós hadviselést is, már el tudott nagy, megerősített városokat is foglalni és megtanulta az új modern fegyverek kezelését is.

A döntő győzelmek. 1948 július—1949 december

A háború 1948 őszén a döntő szakaszba lépett. A néphadsereg három nagy ütközetben (Mandzsúria, Csinan, Hszücsau) megsemmisítette a Kuomintang főerőit és lehetővé tette az 1949. évi átütő sikereit. Ebben az időben az erőviszonyok már elég kedvezőek voltak a néphadseregre nézve (2 800 000 néphadsereg — 3 650 000 Kuomintang). Emellett a néphadsereg óriási mennyiségű hadianyagot zsákmányolt. Mao Ce-tung híres mondása, „hadseregünk tartaléka a fronton van", teljes mértékben beigazolódott. A néphadsereg hatalmas növekedése elsősorban a Kuomintang-katonákból adódott, akik belátták, hogy csak a Kommunista Párt vezetésével szabadulhatnak fel elnyomó uraik zsarnoksága alól. Ezek a katonák természetesen fegyvereiket is magukkal hozták. A Kuomintang-csapatok harci szellemére jellemző, hogy még olyan csapatok is sértetlenül adták át összes fegyvereiket, amelyek nem álltak át a néphadsereg oldalára. Ezeket a katonákat a néphadsereg hazaküldte.

[51] Belden: i. m. 420. p.
[52] Liao Kai-lung: i. m. 64—65. p.

A döntő csaták előtt a front a következő vonalban húzódott: Az északnyugati frontszakaszon Hu Cung-nan Kuomintang tábornok csapatait kiverték Jenanból és Shenszi tartomány déli részére szorították vissza. Északon Peking és Tiencsin és még egy-két nagyobb hely kivételével az egész terület a néphadsereg birtokában volt. Hasonló volt a helyzet Mandzsúriában is, ahol már az egyes támaszpontok közötti összeköttetést is alig tudták fenntartani. A döntő középső arcvonalszakaszon a 2. hadseregcsoport Vuhantól keletre elérte a Jangce folyamot. Santungban pedig a 3. hadseregcsoport elvágta egymástól a Kuomintang két hatalmas erőösszpontosítását, a Csinan és Hszücsau térségében elhelyezett erőket.

A néphadsereg támadási céljai szinte „adva voltak". Egyrészt lehetőség nyílt a Mandzsúriában szétszórt Kuomintang-csapatok könnyű megsemmisítésére (ezek a valaha Burmában jól harcoló hadosztályok a Kuomintang legkitűnőbb csapatait jelentették). Másik csapásukat a Csinannál már szinte bekerített helyzetben lévő Kuomintang-hadseregcsoportra irányították. Majd ezután a Kuomintang főerőinek (négy hadseregcsoport) hszücsaui összpontosítását semmisítették meg.

Csang Kai-sek újabb súlyos hibákat követett el: mindenáron tartani akarta a területet. 1949 szeptemberében például ahelyett, hogy kivonta volna Mandzsúriából csapatait, egy páncélos hadosztállyal erősítette meg ezeket. A hadosztályt azonnal bekerítették és rövid ellenállás után megadta magát.[53] Ugyanekkor a helyükön tartotta a csinani és hszücsaui csoportokat is, a döntő ütközeteket ugyanis a Jangce északi partján akarta megvívni. Ezzel szemben a kommunista stratégia elgondolásai — bár merészek és újszerűek, de mégis a tények alapos ismeretén nyugodtak.

A mandzsúriai Kuomintang-csapatok végzete 1948 októberben teljesedett be. A páncélos hadosztály elvesztése után végre parancsot kaptak Mandzsúria elhagyására, azonban az egész hadsereg rövidesen összeomlott. Ezekben a harcokban a Kuomintang több, mint 500 000 embert vesztett. Mandzsúria elvesztésével megnyílt az út a maradék Kuomintang kézben lévő északkínai terület ellen. Peking és Tiencsin 1949 januárjában elesett és ezzel egész Kína gyakorlatilag a néphadsereg kezébe került. Ezekben a harcokban a Kuomintang 250 000 embert vesztett. Most már végképp megszűnt a Kuomintang erőfölénye, a néphadsereg 3 000 000 katonájával szemben már csak 2 800 000 embert tudott szembeállítani.

A döntő vereség azonban Santungban és Hszücsau térségében érte a Kuomintangot. 1948. szeptember 16-án a 9. hadseregcsoport 180 000 emberrel támadást intézett Csinan ellen, a kb. 100 000 főnyi Kuomintang-

[53] Fitzgerald: Revolution in China. London, 1952. 106. p.

hadsereg szeptember 25-re teljesen felmorzsolódott. Csinan kapitulációjával a Csingtaot megszállva tartó 7. amerikai flotta is, mely eddig támogatta a Kuomintang hadműveleteket, kellemetlen helyzetbe került, az amerikaiak azonban harc nélkül kiürítették a várost.

Csinan elestével elhárult az utolsó akadály a hszücsaui erőcsoport megsemmisítésének útjából. Ez az ütközet a bekerítő megsemmisítő csaták egyik legszebb példája, 1948 novembertől 1949 január 10-ig tartott, s ebben több mint 550 000-nyi Kuomintang-hadsereget semmisítettek meg.

Hszücsaut és a környező városokat négy hadseregcsoport védte. A várható főtámadási irányban, északnyugaton a 2. (a legerősebb) hadseregcsoport helyezkedett el. Délen a 12., magában a városban a 13. és attól keletre a 7. hadseregcsoport helyezkedett el. A néphadsereg kb. 600 000 fővel indult támadásba (2. és 3. hadseregcsoport). A főparancsnok Csen Ji volt. Első csapását váratlanul a várostól keletre levő, viszonylag gyengébb 7. (Kuomintang) hadseregcsoport ellen irányította. Ezt bekerítette és november 22-re teljesen felmorzsolta. Hasonló volt a sorsa a felmentésére igyekező 12. hadseregcsoportnak. Csang azonban még most is ragaszkodott a város megtartásához és a 2. (Kuomintang) hadseregcsoportot küldte — most már a 12. segítségére. Ezzel viszont Hszücsau északnyugati és déli irányban védtelenné vált. Liu Po-cseng egységei behatoltak a résbe és rövidesen Hszücsautól délre egyesült a 2. és 3. (néphadsereg) hadseregcsoport. Az itt harcoló 2. (Kuomintang) és a később idevezényelt 16. (Kuomintang) hadseregcsoport december 1-re megsemmisült. Hasonló volt a sorsa a Hszücsaut még mindig őrző 13. (Kuomintang) hadseregcsoportnak, melynek most már kiadták a parancsot, hogy törjön ki és mentse fel a bekerített egységeket és ezekkel vonuljon a Jangce déli partjára. Ez az intézkedés is elkésett és 1948 december első napjaira a hadjárat gyakorlatilag befejeződött. A kisebb ellenséges csoportok felszámolása 1949 január 10-ig tartott. Ez a mesterien vezetett hadművelet eldöntötte a háború sorsát.[54]

Csang Kai-sek 1949 január 1-én fegyverszünetet kért, a tárgyalások elhúzódtak. Ugyanekkor Csang — amerikai nyomásra — egyelőre visszavonult a „közélettől". A tárgyalások azonban nem jártak eredménnyel és 1949 április 21-én a néphadsereg egységei 300 km szélességben átkeltek a Jangce folyón és kezdetét vette a háború utolsó felvonása. Ekkor az erőviszonyok már teljesen a néphadsereg javára tolódtak el, melynek több, mint 4 000 000 katonájával szemben a Kuomintang nem egész 1½ milliót tudott csak szembehelyezni. A hadjárat már a néphadsereg alakulatainak diadalmenete volt, 1949 decemberére Tajvan, Tibet, Hainan és néhány kisebb sziget kivételével az egész Kína felszabadult.

[54] Belden: i. m. 413—423. p.

Katonailag egyetlen említésre méltó tény, hogy a Kuomintang-csapatok kitűnően megerősített állások és túlerejű tüzérség, valamint hajóhad birtokában még csak meg sem kísérelték a néphadsereg csapatainak jangcei átkelését.

1948. július 1-től 1949. június 30-ig a Kuomintang-hadsereg 3 050 000 főt vesztett. 1 834 000 ember fogságba esett, 571 000 elesett, vagy megsebesült, a többi fellázadt, vagy átszökött a demokratikus seregekhez. A demokratikus csapatok 38 166 ágyút, 166 555 golyószórót, 1 073 000 puskát, 121 repülőgépet, 89 hajót, 464 tankot, 361 páncélkocsit és nagymennyiségű lőszert zsákmányoltak.[55]

1949-ben megalakult a Kínai Népköztársaság, amely a Szovjetunióval szövetségben a szocialista országok egyik leghatalmasabb pillére lett.

A háború mérlege

A háború négy éve alatt (1946 júliusától 1950 júniusáig) a néphadsereg csapatai 8 070 000 Kuomintang reguláris és irreguláris katonát semmisítettek meg, illetve tettek harcképtelenné. Közülük 1 760 000 átállt a néphadsereg oldalára. A felszabadított területek nagysága 6 188 180 km^2, lakossága 324 463 000 volt.[56]

A háború folyamán az erőviszonyok alakulását a következő oldalon lévő ábra szemlélteti:[57]

A kínai felszabadító háború legfontosabb tanulsága számunkra az, — amit egyébként csaknem az összes forradalmi háború is bebizonyított már —, hogy forradalmi háborúban nem a technikának, hanem a nép elhatározásának van döntő szerepe. Ezt tévesztette el szem elől a Kuomintang, amikor azt gondolta, hogy több, mint 4 000 000 kitünően felfegyverzett és kiképzett katonája elég lesz egy óriási nép szabadságmozgalmának elnyomásához. A Kuomintang már teljesen elvesztette a tömegek támogatását, még csak meg sem kísérelte annak visszaszerzését, hanem uralmát a nyers erőszakra építette föl. Stratégiája is alapvetően hibás volt. Az első „győzelmi" időszak általános előnyomulási kísérlete, az esztelen ragaszkodás Mandzsúria meghódításához, Honan kiürítése, ami lehetőséget nyújtott Liu Po-cseng ellentámadásához, a hszücsaui erőcsoport katlanban hagyása, mind döntő fontosságú stratégiai tévedés volt. A legsúlyosabb emberi és katonai hibát azonban akkor követték el, amikor igazságtalan háborút indítottak és a háború során a megszállt területek lakosságával kegyetlenkedtek, így olyan osztályszövetséget hoztak létre maguk ellen, amelyet még erősebb hadsereggel sem tudtak volna legyőzni. Nem voltak a Kuomintangnak tehetséges

[55] Prusek: A kínai nép szabadságharca. Bp. 1950. 162. p.
[56] Liao Kai-lung: i. m. 199. p.
[57] Eredeti kínai háborús plakát. Közli Эренбург: Очерки национально-освободительной борьбы Китайского народа. Moszkva, 1951. 227. p.

A III. kínai polgárháború erőviszonyai 1946—1949.

hadvezérei sem, Csang Kai-sek szerepéről már beszéltünk, alparancsnokai, akiknek nem adott lehetőségeket, és akik maguk sem látták biztosítva a végső győzelmet, szintén kevés sikert tudtak felmutatni. Gyenge volt a Kuomintang-csapatok együttműködése is. A Kuomintang-katonák a maguk részéről nem szívesen harcoltak és minden alkalmat megragadtak ahhoz, hogy átálljanak a néphadsereg csapataihoz.

A Kommunista Párt háborús tervei kitünőek voltak. Jól látták saját erőiket és a Kuomintang rejtett gyengeségeit is. A háború első szakaszában tehát a Kuomintang erkölcsi és anyagi erőinek megtörését hajtották végre, nem törődve a területi veszteségekkel. A háború második szakaszában figyelemreméltó Liu Po-cseng bravúros menetteljesítménye. A háború harmadik szakaszát is mesterien tervezték meg és hajtották végre. Kihasználták a Kuomintang erők széttagoltságát és a döntő pontokon túlerőt hozva létre, egyenként semmisítették meg a Kuomintang-csapatokat. Különösen szép volt Csen Ji-hszücsaui győzelme, amely a bekerítő ütközet egyik legszebb modern példája, valamint a Jangcen való átkelés.

A kínai—japán háború, valamint a kínai felszabadító háború a 20. század történetének legfontosabb eseményei közé tartoznak, lefolyásuk kihatásai közvetlenül kb. 600 000 000 embert, közvetve viszont az egész világot érintették. Nagy volt a háború hatása a hadművészetre is, mert ismét bebizonyította (az Októberi Forradalom után másodízben), hogy megfelelő vezetés alatt gyengén felfegyverzett hadsereg is le tudja győzni még a legerősebb, legjobban felfegyverzett ellenséget is, ha a nép szabadságáért és a nép támogatásával harcol.